

ERILAISET ELÄIMET -KERHO

Osallistava ja esteetön perkeharrastus lapsille ja vanhemmille

TEKIJÄT: Petra Paasikivi
Saara Waldén

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma Sosionomin tutkinto-ohjelma	
Työn tekijä(t) Petra Paasikivi ja Saara Waldén	
Työn nimi Erilaiset eläimet-kerho. Osallistava ja esteetön perheharrastus lapsille ja vanhemmille	
Päiväys 27.2.2018	Sivumäärä/Liitteet 52/3
Ohjaaja(t) Marjaana Tuovinen	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Kuopion Perheentalo	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyö oli toiminnallinen kehittämistyö, jonka tavoitteena oli luoda osallistava, esteetön ja ilmainen harrastus lapsille ja vanhemmille. Tuotoksena syntyi lapsille ja vanhemmille tarkoitettu kerho. Toiminnan lähtökohtana oli lapsi- ja perhelähtöisyys. Toimeksiantajana oli Kuopion Perheentalo. Tarkoituksena oli tukea vanhemman ja lapsen välistä varhaista vuorovaikutusta. Toiminta toteutettiin matalan kynnyksen palveluna ja toiminnassa osallistettiin lapset ja vanhemmat mukaan toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Jokaiselle toimintakerralle tehtiin pedagoginen suunnitelma.</p> <p>Kerhon kohderyhmänä olivat 5-vuotiaat lapset ja heidän vanhempansa. Kerhoa pidettiin kuusi kertaa syysmarraskuun aikana Kuopion Perheentalon tiloissa. Lisäksi toteutettiin kerhon taidenäyttely, joka oli rakennettu kerhossa tehdyistä taideteoksista. Ohjausmenetelminä käytettiin luovia ja vuorovaikutusta tukevia menetelmiä.</p> <p>Lopuksi kerättiin palautetta toimeksiantajalta ja kerhoon osallistuneilta perheiltä jatkokehitysideoita varten. Palaute kerhosta oli positiivista, sillä perheet kokivat toiminnan mielekkääksi ja he odottivat aina uutta kerhokertaa. Perheet kokivat kerhon voimaannuttavana. Kerhotoiminnan jatkokehityksen kannalta tulee kiinnittää huomio toiminnan ajankohtaan, osallistumisen avoimuuteen ja toiminnan näkyväksi tekemiseen.</p> <p>Opinnäytetyön lopputuotoksena kehitettiin blogi, jonka tarkoitus on olla pedagoginen dokumentti kerhosta. Blogi jää toimeksiantajalle toiminnan esittelyyn ja näkyvyyden lisäämiseen. Siihen on kuvattu jokainen kerhokerta ja eri työmenetelmät. Valokuvauksessa huomioitiin eettisyys, jotta osallistujat pysyivät anonyymeinä.</p>	
Avainsanat osallisuus, esteettömyys, lapsilähtöisyys, perhekeskeisyys	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Author(s) Petra Paasikivi and Saara Waldén			
Title of Thesis A club Dissimilar animals. Inclusive and accessible hobby for the whole family			
Date	27.2.2018	Pages/Appendices	52/3
Supervisor(s) Marjaana Tuovinen			
Client Organisation /Partners Perheentalo Kuopio			
<p>Abstract</p> <p>This thesis was a development work and the purpose was to develop a free hobby for children in which parents and children could participate together. The main points were accessibility, inclusion and development of activities where parents and children could do things together and get support in early interaction. Activities were designed in a way that they were open for everyone and anyone could join in and take part, even if children had special needs. The client was Kuopion Perheentalo (Kuopio Family House). The purpose of this thesis was to support family interaction. Families also participated in planning, implementation and evaluation processes concerning the club. Each club meeting also had a pedagogical plan, which was done beforehand.</p> <p>The target group for this thesis was 5-year-old children and their parents. The club was arranged six times between September and November in 2017. All the club meetings took place at Perheentalo. An art exhibition about all the arts made during this club was also organized. The idea was to include methods for supporting interaction and creativity.</p> <p>At the end, feedback was collected from Perheentalo and families in order to obtain information about future development ideas. Feedback was positive. Families felt that activities were appropriate and meaningful and they were looking forward to the next club meeting. Families also felt that the club activities were empowering. For further development, attention should be paid to the club timetable, open environment and accessibility to attendance and customer awareness.</p> <p>As an end result of the thesis work a blog was created, as a method for pedagogical documentation. Perheentalo is able to use this blog in order to reach new potential families and increase visibility. Each time during the club pictures were taken and those pictures have been inserted to the blog without risking the identity of the participants.</p>			
Keywords involvement, accessibility, child first approach, family-centeredness			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	PERHEENTALON TOIMINTAMALLI.....	7
3	ESTEETTÖMYYS JA SOSIAALINEN TUKI ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVASSA PERHEESSÄ	8
3.1	Esteettömyys Perheentalon toimintaperiaatteena	8
3.2	Sosiaalinen tuki matalan kynnyksen lapsiperhepalveluissa	10
3.3	Eriyinen lapsi matalan kynnyksen palvelussa	11
4	PERHEKESKEISYYS JA VOIMAANNUTTAVA TYÖOTE MATALAN KYNNYKSEN TOIMINNOISSA .	12
4.1	Perhelähtöisyys perhekeskeisen työtteen perustana	13
4.2	Voimaannuttava työote perheiden kohtaamisessa	15
5	LAPSILÄHTÖISYYS JA VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA TOIMINNOISSA	17
5.1	Lapsilähtöisyys matalan kynnyksen palvelun toiminnoissa.....	17
5.2	Varhaiskasvatussuunnitelma osana lapsilähtöistä toimintaa	19
6	OSALLISUUDEN TUKEMINEN TOIMINNOISSA	20
6.1	Lapsen ja vanhemman osallisuus matalan kynnyksen toiminnoissa.....	20
6.2	Vanhemmuuden tukeminen matalan kynnyksen lapsiperhepalvelussa.....	22
7	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS TOIMINNALLISENA KEHITTÄMISTYÖNÄ	24
7.1	Kehittämistyön prosessi Demingin ympyrässä	24
7.2	Erilaiset eläimet -kerhon lähtökohdat, tavoitteet ja tarkoitus	26
7.3	Erilaiset eläimet -kerhon kohderyhmä ja pedagogiset suunnitelmat	26
7.4	Erilaiset eläimet -kerhon toteutus.....	28
7.4.1	Tutustuminen ja turvallisen ilmapiirin luominen ryhmään	29
7.4.2	Luovat kokemukset ja moniaistisuus.....	30
7.4.3	Lapsen oma eläin ja saduttaminen	31
7.4.4	Vanhemmat ja lapsen yhteistoiminnan ja vuorovaikutuksen tukeminen leipoen	32
7.4.5	Vapaan leikin tärkeys osana varhaista vuorovaikutusta	32
7.4.6	Metsän eläimiä havunneulasista	33
7.4.7	Taidenäyttelyn toteuttaminen lapsen oikeuksien päivänä	34
7.5	Eettisyys ja luotettavuus.....	34
7.6	Toiminnan arviointi ja jatkokehitysideat matalan kynnyksen toimintaan	36
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	39
9	POHDINTA.....	41

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	44
LIITE 1: PEDAGOGISET SUUNNITELMAT	47

1 JOHDANTO

Lasten ja heidän perheidensä hyvinvointi ja sen tukeminen on merkittävää perheiden jaksamisen kannalta. Suurin osa lapsista voi hyvin ja elää hyvää lapsuutta, mutta kuitenkin merkittävä osa Suomen lapsista voi huonosti ja kärsii erilaisista ongelmista. (THL 2014.) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen pääjohtaja Juhani Eskola toteaa kirjansa esipuheessa, että ”ikäntyvällä Suomella ei ole varaa antaa yhdenkään lapsen syrjäytyä”. Vanhemman ja lapsen yhteiset harrastukset ovat merkityksellisiä syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Varhaisella tuella ennaltaehkäistään syrjäytymistä. Tutkimusten mukaan noin 40 prosenttia vanhemmista tuntee jollain tasolla laiminlyövänsä perhettään muun muassa työelämän kiireiden vuoksi. Tämän lisäksi vanhemmat olivat huolissaan myös omasta jaksamisestaan. Tutkimuksen mukaan myös ihmiset, jotka hyötyisivät palvelujen tarjoamasta tuesta, kokevat tuen riittämättömäksi. Myönteistä kuitenkin on, että lapset ovat alkaneet osallistua aiempaa enemmän omaa hyvinvointia koskeviin asioihin ja keskusteluihin. (THL 2014.)

YK on määritellyt lasten oikeuksien sopimuksen. Lasten oikeuksien sopimus on sitova, oikeudellisesti velvoittava ihmisoikeussopimus. Tämä sopimus koskee kaikkia lapsia eli alle 18-vuotiaita tasarvoisesti. (MLL s.a.) Sopimuksen päätavoite on perusoikeuksien, kuten esimerkiksi terveyden, koulutuksen ja turvan takaaminen kaikille lapsille. Tämän lisäksi lasten oikeuksien sopimuksessa on neljä periaatetta, joita ovat lasten syrjimättömyys, lapsen edun huomiointi, oikeus elämään ja kehittymiseen sekä lasten näkemysten kunnioittaminen. (Unicef s.a.) Tärkeää on, että aikuiset tekevät päätöksiä, jotka suojelevat lapsia. Lasten edun ja lasten oikeuksien on mentävä kaiken muun edelle, ja ne on huomioitava lakeja säädettäessä ja asioita ratkaistaessa. (MLL s.a.)

Kiinnostus opinnäytetyön aiheeseen heräsi osana moniammatillista hanketyöskentelyopintojaksoa. Opintojaksolla keräsimme perheiltä toiveita ja toteutimme opinnäytetyön näiden aineistojen pohjalta. Aineistoa analysoidessa havaitsimme tarpeen osallistavalle ja esteettömälle kerhotoiminnalle. Koemme tällaisen toiminnan merkitykselliseksi lapsiperheille ja tästä syystä aloimme jatkokehittää kyseistä toimintaa. Opinnäytetyössä suunnittelemme ja toteutamme lapsen ja vanhemman yhteisen harrastuksen, Erityiset eläimet -kerhon. Erityisesti kiinnitämme huomioita erityistä tukea tarvitseviin lapsiin ja lasten kehitysvaiheisiin toiminnan kehittämiseksi. Kohderyhmänä ovat 5-vuotiaat lapset ja heidän vanhempansa. Toimintaan osallistui kolme perhettä. Pedagoginen dokumentointi on osa opinnäytetyötä ja pedagogisen dokumentoinnin tuotoksena kehitämme blogin. Opinnäytetyön toimeksiantaja on Kuopion Perheentalo. Perheentalon päätavoite on järjestää toimintaa lasten parhaaksi ja osallistavien menetelmin yhteistyöverkoston voimin.

Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet peilautuivat perheentalon tavoitteisiin. Opinnäytetyön tavoitteena on mahdollistaa lasta osallistavaa, esteetöntä ja maksutonta harrastustoimintaa Kuopion Perheentalolle. Välillisenä tavoitteena on myös mahdollistaa vanhemmille ja lapsille kokemus yhteisestä harrastuksesta. Opinnäytetyön tarkoituksena on suunnitella ja mallintaa toimintaa, jossa lapsi pääsee itse osallistumaan toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Tässä mallissa kuuluu lapsen ääni.

2 PERHEENTALON TOIMINTAMALLI

Perheentalo on matalan kynnyksen toimipaikka, joka tukee perheiden arkea ja lisää osallisuuden mahdollisuutta. Perheentalon toiminta on verkostomaista, ja se toimii yhdessä useiden eri toimijoiden kanssa. Toiminnan tavoitteena on vakiinnuttaa uudenlainen, kolmannen sektorin varhaisen tuen kumppanuusmalli lapsiperheille. Perheentalolle voi mennä viettämään aikaa, tapaamaan muita perheitä ja siellä on mahdollisuus pelata ja leikkiä sekä näiden lomassa syödä esimerkiksi omia eväitä ja juoda kahvia tai teetä. Perheentalon toiminta perustuu lapsi- ja perhelähtöisyyteen. Kuopion Perheentalolla järjestetään useita erilaisia toimintoja, kuten vertaiskohtauksia, erilaisia ohjattuja lapsiryhmiä, hyvinvoinnin tukea, erilaisia tilaisuuksia ja tapahtumia sekä esimerkiksi vaikuttamistoimintaa, jossa lasten osallisuus korostuu. (Kuopion Perheentalo 2017.)

KUVIO 1. Perheentalon toimintamalli (Iisalmen Perheentalo s.a)

Perheentalon toimintamalli -kuviossa on esitelty keskeisimmät toiminta-ajatukset. Toiminta on fyysisesti ja henkisesti esteetöntä. Talo on kohtauspaikkana myönteinen ja yhdenvertainen. Talon toiminta on matalan kynnyksen toimintaa, ja se on maksutonta. Tukea on saatavilla silloin, kun asiakas sitä tarvitsee. Perheentalo tarjoaa vertaistukea samassa elämäntilanteissa oleville, mikä voi olla hyvin voimaannuttavaa. Perhe on Perheentalolla oman elämänsä kokemusasiantuntija ja työntekijät kohtaavat asiakkaat aidosti ja kannustavasti. Perheentalo tarjoaa myös palveluohjausta ja toiminnassa korostetaan osallisuutta. Perheet ovat mukana toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Perheentalolla yhdistyvät sosiaalialan ammattilaisten ohjaus ja asiantuntijuus, vapaaehtoisten ammatillinen ohjaus ja yhteistyöverkoston toiminta. Kuopion Perheentalon toiminta muodostuu kolmen toimijan hankekokonaisuudesta. Nämä toimijat ovat Pelastakaa Lapset ry, Savon Vammaisuuskeskus ja Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö, jonka rahoittaa STEA Veikkauksen tuotoista. Hankekokonaisuuden lisäksi toiminnassa on mukana noin 20 eri järjestöä, yhdistystä ja muuta paikallista toimijaa. (Kuopion Perheentalo s.a.)

3 ESTEETTÖMYYS JA SOSIAALINEN TUKEA ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVASSA PERHEESSÄ

Esteettömyydellä mahdollistetaan jokaisen mahdollisuus osallistua. Tämä mahdollistaa toimijuuden yhteiskunnassa. Sosiaalisella tuella varmistetaan, että jokainen saa tarvittavan tuen. Esteettömyydellä tuetaan erityistä tukea tarvitsevan lapsen mahdollisuutta osallistua ja olla tasavertainen toimija yhteiskunnassa. Lapsen oikeudet on määritelty YK:n lasten oikeus – julistukseen, näiden samojen oikeuksien tulee toteutua myös erityistä tukea tarvitseville lapsille. Esteettömyys voi olla fyysistä, psyykkistä tai sosiaalista. (Ekholm 2009.)

Fyysisellä esteettömyydellä tarkoitetaan rakennusten ja tilojen esteettömyyttä. Esteettömiin tiloihin pystyy saapumaan myös apuvälineitä käyttävä, jolloin tiloihin voi tulla toimintakyvystä riippumatta. Julkiset tilat tulisi olla fyysisesti esteettömiä, sillä tasa-arvoisuus on jokaisen ihmisen perusoikeus. Psyykinen esteettömyys on asenteellista esteettömyyttä. Ihmisten arvot ja ennakkoluulot liittyvät vahvasti psyykkiseen esteettömyyteen. Sosiaalinen esteettömyys ja psyykinen esteettömyys kietoutuvat vahvasti toisiinsa. Sosiaaliseen esteettömyyteen liittyvät ihmisten asenteet ja vuorovaikutussuhteet. Sosiaalinen esteettömyys tarkoittaa turvallista ilmapiiriä, jossa kaikki voivat vapaasti ilmaista itseään, saada vertaistukea samassa elämäntilanteessa olevilta sekä solmia ystävyyssuhteita. (Ekholm 2009.)

Kuopion Perheentalolla esteettömyys on huomioitu niin tilan suunnittelussa, kuin toiminnan järjestämisessä. Perheentalolla esteettömyys ymmärretään niin fyysisesti kuin sosiaalisesti. Toiminta on sosiaalisesti esteetön matalan kynnyksen palvelu, johon perheet voivat osallistua lähtökohdistaan riippumatta. Perheentalo on fyysisesti esteetön, mikä mahdollistaa tasavertaisen osallistumisen. Ammattitaitoisella henkilökunnalla varmistetaan kommunikaation esteettömyys.

3.1 Esteettömyys Perheentalon toimintaperiaatteena

Esteettömyys mahdollistaa sujuvan osallistumisen ja tasavertaisuuden. Tämä tulee ottaa huomioon niin toiminnassa kuin myös tilojen suunnittelussa. (UNICEF s.a.) Esteettömyydellä tulisi tähdätä siihen, että yhteiskunta suunniteltaisiin ja järjestettäisiin kaikille sopivaksi. Esteettömyys on laaja kokonaisuus. Se on kokonaisvaltaista yhteiskunnan jäsenten näkökulmien huomioimista ja koko yhteiskunnan kattavaa esteettömyyttä. Palvelujen saatavuus, välineiden käyttö ja mahdollisuus osallistua päätöksentekoon ovat esteettömyyttä. Esteettömyyden tavoite on siis lisätä kommunikaatiota, liikkumista ja yhteiskunnan saavutettavuutta. Mahdollisuudet esteettömyyteen toteutuvat niin asenteissa kuin asioihin suhtautumisessa. Kaiken kaikkiaan esteettömyys on moniulotteinen kysymys. (Haarni 2006, 30.)

Esteettömyyden osa-alueita ovat liikkumisen esteettömyys, kommunikaation esteettömyys, asenteellinen esteettömyys sekä sosiaalinen esteettömyys. Liikkumisen esteettömyydellä tarkoitetaan sitä, että henkilö pystyy kulkemaan missä tahansa tutussa tai tuntemattomassa ympäristössä ja elämään sekä toimimaan siellä mahdollisimman turvallisesti ja itsenäisesti. Ympäristön tulee tarjota niin saavutettavia maamerkkejä eri aisteille, jolloin jokainen henkilö pystyy liikkumaan itsenäisesti. Tällä itse-

näisellä toimimisella onkin suuri merkitys yksilön itsetunnolle ja sen kehittymiselle. (Ekholm 2009, 140–142.)

Kommunikaation esteettömyydellä tarkoitetaan tiedon ja viestinnän esteettömyyttä. Tällä pyritään siihen, että kukin yksilö saa tarvittavan tiedon esimerkiksi eri tietoapuvälineiden avulla. Tästä syystä tietoteknologia on erityisen tärkeää esteettömyyden toteutumisen kannalta. Erilaisten teknologiakielten avulla voidaan tukea lapsen tiedonhankintaa, kuntoutusta, kommunikaatiota sekä vuorovaikutusta. Tämä on tasa-arvoistanut monin eri tavoin lasten välistä kommunikaatiota. Olisi tärkeää muovata palvelut sellaisiksi, että ne palvelevat yksilöitä, joilla on erityisen tuen tarpeita. (Ekholm 2009, 144–150.)

Asenteellinen esteettömyys on osa psyykkistä esteettömyyttä. Asenteellisessa esteettömyydessä on kyse asenteesta ja siitä, kuinka ihmiset suhtautuvat esteettömyyteen. Avoin ja positiivinen ajattelu esteettömyyttä kohtaan on tärkeää, kun pyritään saavuttamaan paras mahdollinen tulos esteettömyydessä. Syrjintään ja ennakoasenteisiin tulisi vaikuttaa maailmanlaajuisesti ja kaikista ennakoajatuksista tulisi irtautua. Tiedon lisääminen onkin yksi tärkeimmistä tavoista asenteiden muuttamiseen. Asenteellisen esteettömyyden tavoitteena on, että vähemmistöryhmät pääsisivät tasavertaisesti mukaan erilaisiin yhteiskunnan toimintoihin. (Ekholm 2009, 152–159.) Myös erilaiset kerhotoiminnat, teemapäivät ja lehtiartikkelit auttavat kohti asenteellista esteettömyyttä. (Veteläinen 2014, 31–32). Ohjaajalla on merkittävä rooli mahdollistaessa resurssit lapsen osallisuuteen. Lasten osallisuus mahdollistetaan luomalla rauhallinen, kodinomainen ja turvallinen ympäristö. (Lindon 2011, 14–25.)

Asenteelliseen esteettömyyteen kietoutuu sosiaalinen esteettömyys, sillä molempiin liittyy vahvasti asenteet (Ekholm 2009, 159). Sosiaalisella esteettömyydellä tarkoitetaan sitä, että lapsi tuntee olevansa tervetullut sinne missä hän on ja hän voi turvallisesti toteuttaa itseään. Lisäksi lapsi kokee tulevansa kuulluksi ja voivansa osallistua toimintaan itsenäisesti. Sosiaalinen esteettömyys tarkoittaa avointa ja turvallista ilmapiiriä, jossa kiusaaminen ja syrjintä ovat ehdottomasti kiellettyä. Sosiaalinen esteettömyys toteutuu useimmiten asenteiden kautta. (UNIFEC s.a.) Kaiken kaikkiaan sosiaalinen esteettömyys voi olla niin yhteistä kieltä, kuvia, kirjoitusta ja selkokieltä kuin myös viittomia. Se on siis tasa-arvoisuutta, erilaisuuden hyväksymistä, yhdessä tekemistä ja aitoa vuorovaikutusta, mahdollisuutta kaikkien osallistumiseen. (Autismiliitto s.a.)

Erityisen tuen tarpeessa oleva lapsi voi kokea yksinäisyyttä. Ystävyssuhteiden luominen voi olla hankalaa, koska tilanteet, joissa niitä suhteita luodaan, ovat jo valmiiksi stressaavia. Lapsi haluaisi luoda ystävyssuhteita ja olla osa ryhmää, mutta ympäristö ei ole sille suotuista. Päiväkodeissa ja kouluissa opettajat kokevat, että heillä ei riitä osaaminen erityisen lapsen tukemiseen vuorovaikutustilanteissa. Lapsen tulisi osata luoda katsekontakti ja odottaa omaa vuoroaan erilaisissa tilanteissa sekä pystyä asettumaan toisen lapsen asemaan. Lisäksi tulisi osata pelata ja leikkiä sääntöjen mukaan ja tulkita sanattomia viestejä. Useimmiten erityisen tuen tarpeessa oleva lapsi kokee nämä vuorovaikutustilanteet haastaviksi, ja tästä syystä opettajan on tärkeää tukea lasta näissä asioissa ja luoda turvallinen ja sosiaalisesti esteetön ympäristö. (MacIntyre ja Depenio 2003, 53–70.)

Pääsy erilaisiin palveluihin on hyvin tärkeää, sillä se on osa sosiaalista osallisuutta. Matalan kynnyksen palveluiden tarkoituksena on saavuttaa asiakkaat, jotka ovat jostain syystä jääneet palvelujärjestelmän ulkopuolelle. Matalan kynnyksen palveluilla pyritään lisäämään sosiaalista osallisuutta ja sen tavoitteena on luoda asiakkaalle mahdollisimman pieni kynnyksen hakeutua palveluiden piiriin. Matalan kynnyksen palvelujen käsite on melko suhteellinen, eikä sitä voi määrittellä pelkkien absoluuttisten kriteerien perusteella kuten aukioloajat, sijainti tai erinäiset maksut. Kynnyksenä palveluihin voi myös olla esimerkiksi päihteettömyys, valvonta tai esimerkiksi pelko leimaantumisesta. (Leeman ja Hämäläinen 2015, 1.)

Tässä opinnäyteyössä esteettömyydellä tarkoitetaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista esteettömyyttä. Esteettömyyttä tarkastellaan tässä opinnäytetyössä kerhotoiminnan näkökulmasta. Kerhotoiminnassa se tarkoittaa tilojen, ilmapiirin ja kommunikaation esteettömyyttä. Kerho on myös taloudellisesti esteetön, sillä se on maksuton. Opinnäyteyössä ennaltaehkäistään erityistä tukea tarvitsevan lapsen yksinäisyyttä, sillä kerho tarjoaa esteettömän vuorovaikutustilanteen, joka on kaikille avoin.

3.2 Sosiaalinen tuki matalan kynnyksen lapsiperhepalveluissa

Sosiaalinen tuki on auttamista ja tukemista ja sillä parannetaan tuettavan hyvinvointia. Vuorovaikutuksella on suuri rooli sosiaalisessa tuessa. Sosiaalinen tuki on kokonaisvaltaista tukea, jolla tuetaan asiakkaan sosiaalista, psykologista ja fyysistä hyvinvointia. Sosiaalisessa tuessa käytetään positiivisia ja hyväksytyjä menetelmiä. Sosiaalinen tuki vaihtelee eri elämäntilanteiden mukaan ja se on aina yhteydessä ympäristöön. Tällä tuella tyydytetään ihmisen perustarve vuorovaikutukseen ja sosiaaliin suhteisiin ja pyritään voimaannuttamaan ja vahvistamaan asiakkaan omaa elämänhallintaa. (Waldén 2006, 55–57.)

Sosiaalisella tuella voidaan tukea perhettä silloin kun perhe ei ole vielä hyväksynyt lapsen erityisen tuen tarvetta. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsen erityisen tuen tarvetta voidaan vähätellä ja lapsen tuen tarvetta ei osata vielä huomioida arkisissa ja sosiaalisissa tilanteissa. Tällainen tilanne voi myös aiheuttaa perheen syrjäytymisen kodin ulkopuolisista sosiaalisista suhteista, jolloin perhe jää tilanteensa kanssa yksin. Työntekijä voi sosiaalisella tuella auttaa perhettä tällaisissa elämäntilanteissa. Sosiaalisella tuella voidaan tukea perheen sosiaalista selviytymistä arjessa. (Waldén 2006, 54–55.)

Palveluiden saatavuus on tärkeä osa sosiaalista osallisuutta. Sosiaalinen osallisuus lisää yksilön tunnetta kuulua yhteiskuntaan ja yhteisöön. Matalan kynnyksen palvelut mahdollistavat erilaista toimintaa, jossa yksilö voi kokea kuuluvansa sosiaaliseen verkostoon. Toiminnoissa yksilö voi vahvistaa vuorovaikutustaitojaan ja toiminnoilla pyritään lisäämään osallisuuden esteettömyyttä. Matalan kynnyksen palveluilla sosiaalista osallisuutta käyttäen pyritään aktivoimaan yksilöä oma-aloitteiseksi. (Leeman ja Hämäläinen 2015, 2–3.)

Jokainen yksilö tarvitsee kokemuksen, että häntä kunnioitetaan ja arvostetaan. Sosiaalisella tuella tätä tunnetta voidaan edistää ja lisätä. Jokaisella ihmisellä on perustarve vuorovaikutukseen ja jo-

honkin yhteisöön kuulumiseen. Sosiaalisella tuella yksilö kokee kuuluvansa johonkin sosiaaliseen verkostoon, missä yksilö kokee voivansa jakaa kokemuksiaan ja saada tukea vaikeisiin asioihin. Sosiaalisella tuella mahdollistetaan asiakkaan kohtaaminen yksilöllisesti. Asiantuntijoina sosiaalinen tuki on yksi tärkeimmistä menetelmistä. (Waldén 2006, 55–57.)

Perheentalon tavoitteista sosiaalisuus, yhteenkuuluvuus ja vertaistuki ovat myös opinnäytetyön tavoitteet. Sosiaalisella tuella tuettiin näitä tavoitteita. Tässä opinnäytetyössä sosiaalisella tuella ymmärretään kerhotoiminnan kannalta, että sosiaalinen tuki on kokonaisvaltaista tukea, jolla voimaannutetaan ja vahvistetaan perheiden elämänhallintaa. Riippuen perheiden eri elämäntilanteista myös sosiaalinen tuki vaihtelee. Perheitä tuetaan sosiaalisesti, psyykkisesti sekä fyysisesti. Kerhossa tuettiin varhaista vuorovaikutusta, tarjottiin vertaistukea ja tarjottiin fyysinen tuki jakotiloilla ja erilaisilla työmenetelmillä.

3.3 Erityinen lapsi matalan kynnyksen palvelussa

Erityinen lapsi on määritelmä erityistä tukea tarvitsevasta lapsesta. Lapsi, jolla on diagnosoitu jokin kehityksen viivästyminen tai sairaus, on oikeutettu erityiseen tukeen. Sosiaalipalveluiden näkökulmasta erityisestä lapsesta puhutaan silloin, kun lapsen oma käyttäytyminen tai kasvuolosuhteet vaarantavat hänen terveyttään tai kehitystään, lapsella on kognitiivinen tai psyykinen vamma tai tarve saada yhtäaikaaisesti useita eri tukipalveluita tukemaan kehitystä. Päätös lapsen erityisestä tuesta tehdään yleensä vanhempien kanssa yhdessä, mutta se voidaan myös tehdä vastoin vanhempien tahoa, kunhan lapsen etu toteutuu. (Laki sosiaalihuollosta 1301/2014, § 11.)

Tutkimuksissa on ilmentynyt, että perheet huomataan vasta silloin kun lapsen hyvinvointi selkeästi vaarantuu. Ennaltaehkäisevällä työllä on erityisen tärkeä merkitys näiden tilanteiden huomaamisessa. Vanhemmat kokevat, että heillä ei ole tarpeeksi tietoutta erilaisista sosiaali- ja terveyspalveluista, mihin he ovat oikeutettuja. Tukia on paljon niin valtion kuin järjestöjen kautta, mutta perheet eivät osaa hakeutua palveluiden pariin. Tukien saaminen voi olla hyvin haastavaa, jos vanhemmilla ei ole tietoutta kaikista taloudellisista tuista ja erilaisista palveluista, joihin he ovat oikeutettuja. Monet tuet ovat byrokraattisia ja tämä tekee niiden hakemisesta haastavaa. Tässä ammattilaisen tehtävä on olla perheen tukena ja kertoa perheelle selkokielellä palveluista, joihin he ovat oikeutettuja. Tämä mahdollistaa myös hyvän pohjan lapsen kasvulle ja kehitykselle. (Waldén 2006, 49–50.)

Erityisen tuen tarjoaminen on määritelty laissa. Päätös erityisestä tuesta saadaan lapsen vamman, sairauden, kehityksen viivästyksen tai tunne-elämän haasteen vuoksi. Ennen päätöksen tekoa tulee kuulla lasta ja hänen vanhempiaan. Selvitys tuen tarpeesta tulee tehdä oppilashuollossa moniammatillisessa yhteistyössä, jotta päätös on lapsen tuen kannalta oikea. Päätöksessä tulee tulla ilmi, kuinka tukea annetaan ja se tehdään ennen esikoulun alkua tai tarvittaessa sen aikana. (Laki perusopetuksesta 24.6.2010/642, § 17.)

Lapsi tarvitsee erityistä tukea silloin, kun lapsella on poikkeava kehitys verrattuna ikätason normaaliin kehitykseen. Asiantuntijana erityisen tuen tarve on helppo havaita silloin, kun diagnoosi on lää-

ketieteellinen. Haastavampaa on, kun haasteet ovat oppimisessa ja keskittymisessä. Asiantuntijana on tärkeää antaa erityiselle lapselle tarvittava tuki, kuitenkin sitä liikaa korostamatta. Tukitoimilla pyritään tukemaan lapsen kehitystä ja ikäryhmän mukana pysymistä. Lapsen erityisen tuen päätös vaatii pedagogisen selvityksen sekä myös tarvittaessa lääkärin ja psykologin lausunnon. Erityispedagogisessa diagnoosissa eritellään lapsen tila teoreettisesti ja kokonaisvaltaisesti. Siihen kerätään myös lapsen testi- ja laboratoriotulokset. Tällä mahdollistetaan lapsen yksilöllinen huomiointi. (Määtä ja Rantala 2016, 41–47.)

Erityistä tukea tarvitsevaa lasta voidaan tarkastella joko lääketieteellisesti, hoidollisesti tai sosiaalipsykiatriasta näkökulmasta. Näissä näkökulmissa tarkastelun kohteena on erityistä tukea tarvitseva lapsi, mutta hän ei kuitenkaan ole päätöksiä tekevä yksilö. Toinen näkökulma on tarkastella erityistä lasta osana yhteiskuntaa ja yhteiskunnan rakenteita, jotka tekevät erityisen tuen lapsen mahdolliseksi eriarvoiseksi. Tässä näkökulmassa erityistä tukea tarvitsevaa lasta ei määritellä diagnoosin kautta, vaan yksilön mahdollisuuksista osallistua ja olla toimijana yhteiskunnassa. Tämän näkökulman kautta, myös erityistä tukea tarvitsevan lapsen oikeudet toteutuu, sillä tässä näkökulmassa haasteet johtuvat sosiaalisista, asenteellisista ja fyysisistä haasteista, joita erityistä tukea tarvitseva lapsi joutuu kohtamaan arjessaan. Asiantuntijan on tärkeää ymmärtää, etteivät erityistä tukea tarvitsevat lapset ole yksi yhtenäinen ryhmä, vaan heillä kaikilla on omat yksilölliset tarpeet ja elämäntilanteet. Lapsen etu löydetään lasta kuunnellen ja vanhempien kanssa yhteistyötä tehden. (Hujala 2011, 8.)

Vanhemmille tulisi korostaa sitä, että heidän lapsensa persoona voi olla voimavara perheelle ja pienetkin edistysaskeleet voivat olla suuria ja merkityksellisiä. Usein vanhemmat kokevat epäoikeudenmukaisena sen, että juuri heidän lapsensa tarvitsee erityistä tukea ja he eivät voi saavuttaa joitakin asioita, mitä perheet, joissa ei ole erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia. Tästä syystä olisi tärkeää, että perhettä rohkaistaan saavuttamaan onnistumisen kokemuksia arjessa. Työntekijänä tulisi huomioida perhe kokonaisvaltaisesti ja ottaa huomioon erityinen sisarus. (Tozer 1999, 10–13.)

Tässä opinnäytetyössä lasten erityistä tuen tarvetta tarkastellaan pedagogisen suunnittelun näkökulmasta. Pedagogisessa suunnittelussa huomioidaan erityisen lapsen tuen tarpeet. Tällä varmistamme, ettei lapsi syrjäytynyt ryhmästä ja saa positiivisia kokemuksia osana ryhmässä olemisesta, sillä usein erityistä tukea tarvitsevilla lapsilla on negatiivisia kokemuksia ryhmästä, jos tarvittavaa tukea ei ole huomioitu.

4 PERHEKESKEISYYS JA VOIMAANNUTTAVA TYÖOTE MATALAN KYNNYKSEN TOIMINNOISSA

Perhekeskeinen työote voimistui 1970-luvun puolivälissä. Tähän liittyi lapsen kehityksestä tullut teoriatieto, joka painotti vanhemmuuden tärkeyttä. Voimistumiseen vaikutti myös tutkimustulokset, joissa huomattiin, että lasten ja vanhempien kanssa tehty yhteistyö tuotti parempia tuloksia. Kolmantena voimistumiseen vaikutti myös ajatus perheen tukemisesta, jotta perheen arki kotona helpottuisi. Perhekeskeisellä työotteella pyrittiin lisäämään lasten hyvinvointia. (Rantala 2002, 37.)

Perhelähtöisessä työtöteessa on paljon erilaisia keinoja kohdata perhe. Perhelähtöisyydessä on muun muassa kaksi eri menetelmää: voimavarainen ja perhekeskeinen työmenetelmä. Tutkimuksissa on noussut esiin se, että asiantuntijan tulee osata asettua perheen asemaan ja nähdä perhe kokonaisvaltaisesti. Asiantuntijan tehtävä on löytää perheen sisäiset haasteet ja tukea perhettä voimavaraisesti. Voimavaraisella työtöteella pyritään voimaannuttamaan perheen arjen hallintaa ja löytämään arjesta keinoja, jotka tukevat siinä selviytymistä. Voimavarat voidaan jakaa henkilökohtaisiin voimavaroihin ja perhesysteemin voimavaroihin. (Waldén 2006, 70–71.)

4.1 Perhelähtöisyys perhekeskeisen työtöteen perustana

Lähtökohtana perhekeskeisessä työssä on tarjota palveluita koko perheelle ja tätä kautta lisätä perheen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Tämä kuitenkin vaatii työntekijältä kykyä luoda luottamussuhde vanhempien kanssa ja ilmapiiiri, jossa vanhemmat kokevat voivansa jakaa asioita työntekijän kanssa. Työntekijänä tulee myös korostaa perheelle sitä, että lapsen erityistaidot ovat perhettä edistävä tekijä, ei perheen tavoite. Ohjauksessa työntekijällä tulee olla herkkyyttä asettua perheen asemaan sekä myös positiivisuutta, jotta ohjauksella pystytään voimaannuttamaan perhettä. Ohjauksessa tärkeää on joustavuus, sillä työtä tehdään perhelähtöisesti eli perheen tarpeet huomioiden. (Rantala 2002, 38–40.)

Perhelähtöisessä työskentelyssä on tärkeää moniammatillinen yhteistyö palvelujärjestelemässä perheen hyväksi. Monet eri asiantuntijat kohtaavat samoja asiakkaita, kuitenkin omalla sektorilla. Ideaalimallissa nämä kaikki asiantuntijat kohtaisivat perheen yhdessä. Tämä on asetettu yhteiskunnalliseksi tavoitteeksi lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmaan. Toiminnalla pyritään tavoitteisiin, joita voi olla arjessa selviytyminen ja perheen valtaistaminen oman elämän kokemusasiantunijaksi. Valtaistamisella turvataan ihmisen oikeus ihmisarvoon ja mahdollistetaan itsemääräämisoikeuden toteutuminen. Valtaistamisella asiantuntija antaa perheelle keinoja, joilla tuetaan perheen omaa päätöksentekoa. Perhelähtöisyyden päätavoitteena on lapsen kasvu ja hyvinvointi. (Määttä ja Rantala 2010, 169.)

Perhelähtöisyydessä tärkein ajatus on, että perhe on lapsen paras asiantuntija. Perhelähtöisessä työtöteessa asiantuntija kunnioittaa perheen omaa asiantuntijuutta sekä tapaa elää ja asettaa tavoitteita. Kyseisestä työskentelystä on luotu ideaalimalli, jonka taustalla on ajatus siitä, että lasten kanssa työskennellessä tulee aina ottaa huomioon perhe kokonaisvaltaisesti ja huomioida perheen arjen kokonaisuus sekä ympäristön vaikutus. Perhelähtöisessä työtöteessa on tärkeää, että työntekijän näkemykset perheestä kohtaavat perheen näkemykset itsestään. Perheet tulisi aina kohdata yksilöllisesti ja ennakkoluulottomasti, riippumatta perheen taustoista. (Korkiakangas 2005, 43–44.)

Työmenetelmänä perhelähtöisyyttä voidaan tarkastella ekokulttuurisella ajatusmallilla. Tällöin perhelähtöisen työn tavoite on perheen kyky selviytyä arkielämästä. Perheiden valtaistaminen osana perhelähtöistä menetelmää on tärkeää. Palveluohjauksella tuetaan perheiden valtaistamista arkielämässä. Perhe tulee osallistaa osaksi oman elämän päätöksiä ja säätelyä. Lapsen kehityksen ja hyvin-

voinnin kannalta on suuri merkitys sillä, että perhe kokee valtaistumista omassa arjessa. (Määttä ja Rantala 2010, 170.)

Tulevaisuuden hahmottaminen ja tavoitteiden asettaminen ovat osa perhelähtöistä työtä. On tärkeää käydä työntekijänä perheen kanssa voimaannuttavaa dialogia menneisyydestä, nykyisyydestä ja keskustella yhdessä mahdollisista tavoitteista tulevaisuudelle. Tulevaisuudesta keskustellessa on tärkeää työntekijänä painottaa positiivisia asioita ja löytää perheen kanssa yhdessä voimavaroja, joiden avulla tavoitteisiin päästään. Näihin tulevaisuutta koskeviin asiakaspalavereihin on myös hyvä saada moniammatillinen asiantuntijaryhmä, jolla asiakkaalle saadaan myönteisiä kuvia tulevaisuudesta. (Määttä ja Rantala 2010, 171.)

Perhekeskeisessä työtöteessä perheet ja heidän tarpeet, luovat pohjan asiakkuudelle. Lapsen kuumeminen on yksi merkittävämpiä asioita tässä työtöteessä, tämä ei kuitenkaan saa lisätä lapsen vastuuta tilanteessa, vaan vastuu pysyy vanhemilla. Perhekeskeisessä työtöteessä tuetaan vanhempia ymmärtämään lapsen ikätason mukaista kehitystä ja sen mukana tulevia tuntemuksia, jotta lapsi voi ilmaista itseään avoimesti. Tämä voi poistaa lapselta epä tietoisuuden ja syyllisyyden tunteita. Perhekeskeisestä työtöteestä hyötyy koko perhe, sillä perhe ja perheen tarpeet on huomioitu kokonaisvaltaisesti. (Rantala 2002, 43–44.)

Ohjaamisen näkökulmasta perhelähtöisessä työtöteessä on tärkeää kannustava työtöte. Usein muistetaan vain hankalia asioita, niin on tärkeää voimaannuttaa perhettä positiivisilla asioilla. Lisäksi on tärkeää näyttää ohjauksella perheelle niitä perheen voimavaroja ja myönteisiä asioita arjesta. Ohjauksessa on tärkeää panostaa perheen rohkaisuun ja motivointiin. Ohjaamisessa on kuitenkin muistettava kunnioittaa perheen omaa tietoutta omasta arjesta. Ohjaamisella tuetaan perheen keinoja puhua tunteistaan ja rohkaistaan perhettä antamaan palautetta ja puhumaan toiveistaan. Työntekijänä on tärkeää kuulla perheen palaute ohjaamisesta ja vastata siihen ammatillisesti. Ohjaamisessa tulee kunnioittaa perheen omia arvoja. Ohjaamisessa on tärkeää panostaa siihen, että työntekijänä näkee vanhempien kanssa lapsen kehityksen ja sen tukemisen yhteisenä tavoitteena perheen kanssa. Työntekijänä on tärkeää ohjauksessa hyväksyä ja ymmärtää vanhempien näkemys omasta lapsesta. (Määttä ja Rantala 2010, 176–179.)

Tässä opinnäytetyössä perhelähtöisyydellä ymmärretään vanhemmuuden ja ympäristön merkitys lapsen kehityksessä. Perhelähtöisyydessä ajatuksena on perheen tukeminen, jotta perheen arki kokona olisi helpompaa. Perhelähtöisyyden perusideologia on, että lapsen paras asiantuntija on hänen oma perheensä. Opinnäytetyössä perhe on huomioitu kokonaisvaltaisesti ja kunnioittaen perheen omaa kokemusasiantuntijuutta. Tärkeää on huomioida perhe ennakkoluulottomasti riippumatta perheen taustoista. Palveluiden tarjoaminen koko perheelle lisää perheen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Kerhomme ohjaustilanteissa on tärkeää luoda luottamussuhde vanhempiin, sillä perhelähtöisyydessä on merkityksellistä, että vanhemmat kokevat voivansa jakaa asioita arjesta työntekijän kanssa. Tästä syystä voimaannuttava dialogia on ohjauksessa yksi keskeisimmistä työmenetelmistä.

4.2 Voimaannuttava työote perheiden kohtaamisessa

Yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuus ja siihen liittyvät seuraukset ovat voimaantumisajattelun perusta. Voimaantuminen käsitteenä nousi esille 1980-luvun puolivälissä erilaisten hankkeiden kautta, joilla pyrittiin edistämään ihmisten hyvinvointia. Voimaannuttaminen on ollut tukemassa etenkin uupumuksen ja jaksamisen haasteissa. Voimainnotteisuuteen siirtyessä siihen ovat vaikuttaneet muun muassa luovuuden korostaminen, tarve yksiköiden kehittämiseen sekä haasteet hyvinvointiyhteiskuntien säilyttämisessä. (Räsänen 2006, 75.)

Voimaantumisessa on kyse ilmiöstä, jossa perhe voi kokea sisäisen voiman tunnetta. Ilmiöön liittyy vanhemman suhde omaan itseensä, tunteisiin, tavoitteisiin sekä ympäristöön. Voimaantuminen ei ole itsestäänselvyys vaan jokaisen ihmisen tulee rakentaa sitä omien valintojen ja tietoisien ajattelun avulla. Voimaantuneisuus voidaan jakaa eri kehiin. Ulkokehällä voimaantumiseen vaikuttavat muun muassa rakkaus, huolenpito ja tahto. Nämä vaikuttavat vanhemman identiteetin kehitykseen. Välikehällä voimaantumiseen vaikuttavat muun muassa ilmapiiri, arvostus ja myönteisyys. Sisimmällä kehällä siihen vaikuttavat muun muassa emootiot, päämäärät ja kykyuskomukset. (Räsänen 2006, 92.)

Voimaannuttamisessa on tärkeää, ettei se pakota yksilöä, vaan se mahdollistaa voiman tunteen. Voimaantuminen lähtee aina perheestä, mutta asiantuntija voi tukea perhettä löytämään keinot voimaantumiseen. Perheen voimaantumisessa vuorovaikutussuhteet ovat merkityksellisiä ja tämän vuoksi se on tiimityötä. Prosessina voimaantuminen on yksilökohtainen, mutta myös sosiaalinen. Voimaantumiseen tarvitaan turvallinen ja avoin ilmapiiri. Voimaantuminen ei kuitenkaan ole pysyvä tila, vaan sillä vahvistetaan perheen itsetuntemusta ja kokemusasiantuntijuutta, jotta tulevaisuudessa perhe kykenee itsenäisesti löytämään ja hyödyntämään omia voimavarojaan. (Eronen 2011, 81–83.)

Voimattomuuden tunteeseen vaikuttavat sosiaalinen ympäristö ja ihminen itse. Tämä on tila, jossa ihmisen tahto ja itsemääräämisoikeus eivät toteudu. Voimattomuus voi näyttäytyä pelokkuutena ja ahdistuneisuutena. Siihen voivat liittyä painajaiset, pelkotilat ja fyysiset oireet. Tällöin vanhempi voi kokea kyvyttömyyden tunnetta ja se voi näyttäytyä masentuneisuutena tai itsetuhoisena käyttäytymisenä. (Räsänen 2006, 76.) Asiantuntijana on tärkeä tunnistaa nämä vanhemmuuden haasteet, jonka pohjalta asiantuntija aloittaa suunnittelun vanhempien voimaannuttamiseksi. Suunnittelu työ on tärkeää voimaannuttavassa työotteessa, sillä se on samalla ennakointia. Voimaannuttavassa työotteessa on tärkeää vuorovaikutus ja päätöksenteko yhdessä vanhempien kanssa. Arviointivaiheessa asiantuntija harkitsee mahdollisia vaihtoehtoja perheen parhaaksi. Toteutusvaiheessa perhe alkaa toteuttaa suunnitelmia kohti tavoitteita. Toteutusta ohjaa asiantuntijan tietotaito ja aiemmat kokemukset perheen voimaannuttamisesta. (Räsänen 2006, 274–283.)

Sosiaalialan yksi keskeisistä työmenetelmistä on voimaannuttava työote. Lapsilähtöisillä menetelmillä mahdollistetaan voimaannuttaminen varhaiskasvatuksessa. Yksi näistä menetelmistä on sadutus. Kyseinen työote mahdollistaa lapsen näkökulman huomioimisen lapsilähtöisesti. Se on tärkeää, sillä

usein työ on vanhempikeskeistä ja näin sadutuksella lapsi saa äänensä kuuluviin. Lapsen äänen kuuluviin tuominen on erityisen tärkeää, sillä se mahdollistaa voimaantumisen kokemuksen lapselle. (Karlsson 2003, 194–195.) Sadutus saa lapsen tuntemaan itsensä arvokkaaksi, sillä se tuo esiin lapsen ajatuksia ja näkökulmia. Voimaannuttavaa sadutuksessa on kuunteleminen ja lapsen näkemysten kirjaaminen muistiin. Sadutuksen avulla vanhempi ja ohjaaja osoittavat kiinnostusta lapsen maailmaan. Lapsi huomaa satujensa merkityksen, kun niitä käsitellään myös myöhemmin. Sadutuksella voidaan varmistaa, että lapsi voi luottaa, että hänet otetaan huomioon eri tilanteissa. Kun lapsi kokee voivansa vaikuttaa itseensä liittyviin asioihin, kokee lapsi olevan osallinen ja merkityksellinen, mikä taas lisää voimaantumisen tunnetta. (Karlsson 2003, 110.)

Lapsille on tärkeää tuoda esille omia ajatuksiaan ja vaikuttaa omaan elämäänsä. Laissa on määritelly lasten oikeus tulla kuulluksi ja sadutus mahdollistaa tämän lapsilähtöisesti arkisissakin tilanteissa. Saduttajalta saduttaminen vaatii hetkeen pysähtymistä ja toisen aitoa kuulemistä sekä toisen toisen asemaan asettumista. Voimaantumisen näkökulmasta olisi tärkeää, että saduttaja pysyy samana ja sadutus on säännöllistä. Tällöin saduttaja pääsee sisään lapsen ajatusmaailmaan ja oppii havaitsemaan lasta myös sadutuksen ulkopuolisissa tilanteissa. Säännöllisesti sadutetut lapset kertovat avoimesti ajatuksiaan ja heidän itseluottamus vahvistuu voimaantumisen myötä. Tämä on lapsen kehityksen kannalta merkittävää. Sadutuksella lisätään lapsen varmuutta tuoda oma-aloitteisesti esiin omia ajatuksiaan. Sadutus rohkaisee lasta itseilmaisuuksiin, kommunikaatioon, mielikuvituksen käyttöön ja toisten arvostamiseen. Sadutuksessa vuorovaikutus ja toisen huomiointi ovat keskiössä ja tästä syystä se luo yhteisöllisyyden tunnetta. (Karlsson, Levamo ja Siukonen 2006, 7–10.)

Sadutus muodostuu useasta eri vaiheista. Näitä ovat muun muassa kuuntelu, sadunkerronta, ajatusten ja ideoiden kirjaaminen sekä kirjoitetun sadun lukeminen. Sadutus on ikään kuin vastavuoroisuutta, jossa ilo ja toisen kunnioittaminen ovat merkittävässä roolissa. (Karlsson 2003, 9–10.) Saduttaminen rohkaisee lasta avoimeen kommunikaatioon. Tutkimusten mukaan saduttaminen edistää lapsen puheen kehittymistä ja sosiaalisten suhteiden luomista, se luo vuorovaikutuksellisen suhteen tarinan kertojan ja kuulijan välille. (Karlsson 1999, 159.)

5 LAPSILÄHTÖISYYS JA VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA TOIMINNOISSA

Lasten ja vanhemmuuden tukeminen on yksi hallituksen kärkihankkeista. Lapsi- ja perhepalveluidenmuutosohjelmassa korostetaan lapsi- ja perhelähtöisyyttä. Lape-muutosohjelman tavoitteena on toimintakulttuurin uudistaminen paremmin yhteen sovitetuilla palveluissa, jossa työmenetelmät ovat lapsi- ja perhelähtöisiä ja kustannustehokkaita. Lapsen ja vanhemman tukeminen ovat toiminnan keskiössä. Muutosohjelmassa korostetaan perheiden monimuotoisuutta ja perheiden voimavarojen tukemista. Lapsen oikeudet luovat raamit muutosohjelmalle. Hanketta toteutetaan yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. (THL 2017.)

Lape-muutosohjelmassa palvelut jaetaan kolmeen portaaseen. Nämä ovat matalan kynnyksen palvelu, erityistason palvelut ja vaativat palvelut. Matalan kynnyksen palveluihin kuuluvat muun muassa neuvolat, varhaiskasvatus, perhetyö, järjestöt, vanhemmuuden tukeminen ja vertaistuki. Erityistason palveluita ovat vammaispalvelut, lastensuojelu ja erikoissairaanhoido. Vaativiin palveluihin kuuluvat muun muassa lastensuojelun vaativat erityispalvelut, vaativat lasten ja nuorten nuorisopsykiatriset palvelut ja vaativat maahanmuuttajapalvelut. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Lapset, nuoret ja perheet -yksikkö vastaa hankkeen koordinaatiosta. (THL 2017.)

5.1 Lapsilähtöisyys matalan kynnyksen palvelun toiminnoissa

Suomalaiset pienten lasten varhaiskasvattajat alkoivat kehittää lapsilähtöisyys-käsitettä 1990-luvun loppupuolella. Lapsilähtöisyys käsitteenä yleistyi, koska lapsikeskeinen ajattelu ei ollut enää riittävä vastakohta aikuislähtöiselle kasvatukselle. Lapsilähtöisyyden perusta on luoda kasvatustoimista sellaisia, että ne vastaavat lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Lähtökohtana kasvatustilanteille on siis itse lapsi omana ainutlaatuisena itsenään. Lapsilähtöisessä kasvatuksessa lapsi ja hänen sosiokulttuurinen kontekstinsa ovat keskiössä kasvatuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Tästä syystä lapsen kasvattajan on havainnoitava ja kuunneltava lasta sekä tutustuttava lasta ympäröiviin yhteisöihin. Lapsi tulee siis huomata kokonaisuutena. Lapsilähtöisessä kasvatuksessa on tärkeää olla tiiviissä yhteistyössä lasten vanhempien ja muiden lapselle läheisten ihmisten kanssa. (Karikumpu 2013, 6)

Lapsilähtöisyyden käsite on usein väärinymmärretty. Se ei ole lapsijohtoisuutta eli sitä, että lapsi saa itse päättää kaikesta. Lapsilähtöisyydessä korostuu se, että jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja kaikki toiminta lähtee siitä liikkeelle. Tällä tähdätään aina lapsen hyvinvointiin. Jotta lapsilähtöisyys toteutuu, lapsella tulee olla kasvattajaan hyvät ja avoimet välit, ja suhteen tulee olla avoin ja luottamuksellinen. Lapsesta pidetään hyvää huolta, häntä kohtaan osoitetaan välittämistä ja häntä valvotaan asettaen tarvittavat rajat. Tärkeää on antaa lapsen vaikuttaa ikätason määrittämässä rajoissa itseään koskeviin päätöksiin. Lapsilähtöisyydessä siis uskotaan lapsen kykyihin ja potentiaaliin. Tästä syystä lapsilähtöisyys on osittain aktiivisuutta ja toimijuutta. (Paalasmaa 2016, 150–152.)

Aidossa lapsilähtöisyydessä on kyse siitä, että lapsi saa olla lapsi omissa maailmassaan ja turvallinen aikuinen määrittelee tälle rajat ja pitää myös kiinni niistä. Aikuisen velvollisuus on luoda toiminnalle tietyt raamit, jotka luovat lapselle turvallisuuden tunteen. Aikuisen hyvä auktoriteetti tarkoittaa

tässä tilanteessa hyvää vuorovaikutussuhdetta lapseen. Aikuinen osoittaa lapselle kunnioitusta häntä kohtaan. Lapsilähtöisessä kasvatuksessa aikuinen tarjoaa lapselle leikin avaimet ja lapsesta kehittyy aktiivinen tutkija. Lapsi alkaa tutkia ympäristöä ja omia kykyjään suhteessa ympäristöön. Lapsilähtöisyys toteutuu parhaiten pienryhmissä, jolloin aikuinen pystyy osoittamaan aitoa kiinnostusta lapseen ja vuorovaikutus on avointa. (Jantunen ja Lautela 2011, 6-10.)

Erilaisilla työmenetelmillä voidaan tukea varhaiskasvatuksen tärkeitä kehitysvaiheita. Varhaiskasvatuksella on mahdollista luoda pohjan itsetunnon kehitykselle, sosiaalisuudelle, tiedonhalulle sekä luovuudelle. Varhaiskasvatuksen ammattilaisilla on vastuu siitä, millaisen pohjan lapsi saa elämälleen. Tämä vaatii kasvattajalta nöyryyttä. Kasvattajan tulee ymmärtää ja hyväksyä kasvuprosessin hitaus ja erilaisuus. Aito lapsilähtöisyys, lapsen osallisuus ja turvallisuus voidaan taata auktoriteetin, leikin ja toiminnallisuuden merkityksen ymmärryksellä. Turvallinen aikuinen edistää lapsen kehitystä itseensä uskovaksi ja itsenäiseksi ihmiseksi. (Jantunen ja Lautela 2011, 11.)

Lapsilähtöisyydessä lapsesta tulee siis subjekti, joka pystyy osallistumaan päätöksentekoon. Lapselle annetaan oikeus tulla kuulluksi. Hän on itse aktiivinen toimija osana omaa elämää ja päätöksentekoa sekä osaa ohjata omaa toimintaansa tarpeiden ja kiinnostuksen mukaan. Aikuinen on tukena lapselle, mutta antaa myös lapsen päättää itse häntä koskevista asioista. Lapsilähtöisessä toiminnassa lapsi otetaan mukaan niin toiminnan suunnitteluun, toteutukseen sekä arviointiin. Lapsilähtöinen toiminta noudattaa lapsen tapaa ja ymmärrystä nähdä maailma. Toiminnassa lapsia tuetaan sosiaalisesti vuorovaikutukseen, mutta myös annetaan tilaa lasten keskinäiselle vuorovaikutukselle. Tärkeää on, että lapsi voi itse olla määrittämässä oman suhtautumisensa asioihin. (Medialeikin ohjauskirja, 1-2.)

Lapsilähtöinen toiminta on lapselle ominaista toimintaa eli liikkumista, leikkimistä, tutkimista ja taiteellista työskentelyä. Lapsilähtöisillä tuokioilla tulee ottaa huomioon kokonaisvaltaisuus ja kehollisuus. Tunteiden läsnäolo on suuressa roolissa ja ohjaajan tulee rohkaista lasta näyttämään tunteensa. Toiminnallisuus ja aktiivisuus sekä tekeminen ovat lapsilähtöisen toiminnan ydin. Myös elämyksellisyys ja kokemuksellisuus nousevat oleelliseen rooliin tällaisessa toiminnassa. Aikuisen rooli korostuu innostajana ja haastajana. (Jantunen ja Lautela 2011, 10.)

Kaiken kaikkiaan lapsilähtöisessä toiminnassa kantavana ajatuksena on havaita se, että oppiminen on jatkuva prosessi. Oppimisprosessia varten ei vaadita välttämättä erillisiä ohjaus- tai opetustuokioita. Tärkeää on tiedostaa, että lapsi oppii parhaiten niitä asioita, mitkä häntä kiinnostavat. Lapsilähtöisessä kasvatuksessa aikuisen rooli on toimia mahdollistajana ja innostajana, ja tukea lapsen omaehtoista oppimista ja sen toteutumista. Aikuinen ei jätä lasta omien ajatusten varaan vaan aikuisella on velvollisuus kokemustensa kautta olla lapselle auktoriteetti ja esikuva. Aikuinen määrittelee lapselle rajat, jotta lapsi voi kokea olonsa turvalliseksi. Lapsilähtöisyyden ydin on se, että korostetaan lapsen yksilöllisyyttä ja ainutlaatuisuutta sekä sitä, että oppiminen ja kasvatustieteet lähtevät lapsesta itsestään. (Karikumpu 2013, 7.) Tässä opinnäytetyössä lapsilähtöisyydellä tuetaan lapsen sosiaalista vuorovaikutusta. Opinnäytetyössä lapsilähtöisyyttä tarkastellaan lapsen ja vanhemman yhteisen toi-

minnan kautta ja osallisuuden näkökulmasta, jolloin lapsi saa osallistua päätöksentekoon, toteutukseen ja arviointiin.

5.2 Varhaiskasvatussuunnitelma osana lapsilähtöistä toimintaa

Uusin varhaiskasvatussuunnitelma astui voimaan vuonna 2016. Varhaiskasvatussuunnitelmassa korostetaan lapsen ja vanhemman osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Lapsen aito ja myönteinen kohtaaminen vahvistaa lapsen osallisuutta ja kuulluksi tulemistä. Tällä tuetaan myös lapsen identiteetin sekä itsetunnon kehitystä. Varhaiskasvatussuunnitelmassa painotetaan perheiden osallistumista toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Työyhteisön sisällä on tärkeää keskustella yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta, sillä vuorovaikutus ja käyttäytymismallit välittyvät lapsille. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 30.)

Varhaiskasvatustilain mukaan lapsella on oikeus suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen kasvatukseen, opetukseen ja hoitoon. Jotta nämä toteutuvat laaditaan jokaiselle varhaiskasvatuksen piirissä olevalle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma. Lapsen etu ja tarpeet ovat varhaiskasvatussuunnitelman perusta. Suunnitelmassa luodaan tavoitteet pedagogiselle toiminnalle ja se laaditaan yhdessä lapsen vanhempien kanssa. Tällä tuetaan vanhempien osallisuutta. Suunnitelmissa esille nousseet tavoitteet huomioidaan ryhmätoiminnan suunnittelussa ja ympäristön kehittämisessä. Lastentarhaopettaja laatii suunnitelman, mutta tarpeen tullen tämä tehdään moniammatillisessa yhteistyössä. Erityisen tuen tarve kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Myös sairaudet tai lääkkeelliset hoidot kirjataan lääkehoitosuunnitelmaan, joka on osa varhaiskasvatussuunnitelmaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 10.)

Pedagogisella dokumentoinnilla on merkittävä osuus uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa. Se on keskeinen työmenetelmä, varhaiskasvatuksessa. Tällä työmenetelmällä voidaan parantaa vanhempien ja lasten osallisuutta toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Pedagogisen dokumentoinnin avulla saadaan uutta tietoa lapsesta ja lapsen kehityksestä sekä kiinnostuksen kohteista. Muun muassa valokuvien avulla voidaan havainnoida ja oppia uutta lapsista ja lasten välisistä vuorovaikutussuhteista. Pedagogisen dokumentoinnin avulla voidaan myös taata lapselle yksilöllisempää ohjausta. Tällä työmenetelmällä mahdollistetaan lapsilähtöisyys entistä merkittävämmiin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 37.)

Leikillä on keskeinen merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Asiantuntijan tärkeänä tehtävänä on huomata leikkiä estäviä tekijöitä sekä kehittää ja edistää leikin oppimisympäristöä ja eri toimintatapoja. Yhdessä tekeminen ja leikin ilo on merkittävää lapsen kasvuun ja kehitykselle. Asiantuntijan tulee mahdollistaa lapselle ympäristö luovuuteen, kekseliäisyyteen ja itseilmaisuuksiin. Uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa korostetaan asiantuntijan tärkeyttä luoda tilaa ja aikaa lapsen leikille sekä leikkirauhaa. Hyvä työyhteisö kannustaa lapsia toimimaan osana ryhmää ja antaa hyvän pohjan vuorovaikutukselle. Asiantuntijat tukevat lapsen keskinäistä vuorovaikutusta ja ystävyyssuhteiden syntyä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 29.)

6 OSALLISUUDEN TUKEMINEN TOIMINNOISSA

Yksilön osallisuus suhteessa omaan elämäänsä ei ole itsestäänselvyys. Osattomuus voi johtaa psyykkiseen pahoinvointiin ja sairastumisiin. Se voi näkyä vieraantumisenä itsestä, lamautumisena ja eristäytymisenä yhteisöstä. Tämä taas voi johtaa syrjäytymiseen ja yksinäisyyteen. Osallisuuden kokemuksen ollessa vahva, yksilön oma minuus vahvistuu ja hän voi kokea voivansa saada aikaan muutoksia, joiden kautta hän voi vaikuttaa maailmassa tapahtuviin asioihin. Tämän takia osallisuus on yksi mielenterveyden kulmakivistä. Ammatillisella on tärkeä rooli vahvistaa lapsen mahdollisuutta osallistua toimeliaana, tuntevana, luovana ja ajattelevana yksilönä tämän kaikissa kehitysvaiheissa varmistaen, että lapsi kasvaa ehyeksi yksilöksi. (Nurmi ja Rantala 2011, 14.)

Varhaiskasvatuksen suunnitelmassa on painotettu lapsen ja vanhemman osallisuutta. Osallisuus auttaa lasta kehittymään itseään kunnioittavaksi ja muut huomioivaksi aikuiseksi. Lapsen ja vanhemman keskinäinen osallisuus on tärkeää lapsen kehityksen kannalta. Vanhempien tukeminen on osa osallisuutta. Vanhempien tukemisen muodot ovat sosiaalisia ja vuorovaikutuksellisia ja niillä pyritään voimaannuttamaan vanhempaa. Asiantuntijana on tärkeää asettua asiakkaan rooliin ja pohtia yhdessä asiakkaan kanssa eri mahdollisuuksia eikä arvostella asiakkaan näkemyksiä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 29.)

Usein ymmärretään, että osallisuus ja osallistuminen tarkoittavat samaa. Kuitenkin olisi tärkeää ymmärtää näiden kahden käsitteen ero. Osallisuus ei ole pelkkää osallistumista. Osallisuudessa lähtökohta on, että perheet voivat vaikuttaa toimintaan, johon he osallistuvat. Osallistuessa taas perhe osallistuu toimintaan, jonka toinen ihminen on suunnitellut ennalta. Lasten kanssa työskennellessä osallisuus on sitä, että lapsi otetaan mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen, kun taas osallistumisessa lapsi osallistuu aikuisen ohjaamaan ja suunnittelemaan toimintaan. (Turja 2011, 26.)

6.1 Lapsen ja vanhemman osallisuus matalan kynnyksen toiminnoissa

Osallisuuden kokemus syntyy jo varhain. Jo vauva huomaa, että hänen viesteihinsä vastataan riittävän usein ja ennustettavasti, mikä ilmaisee, että vauvan viestit on kuultu. Vauvan omat aloitteet ja hänen reaktionsa hoitajan aloitteisiin hoiva- ja leikki tilanteissa luovat vahvoja osallistuvan vuorovaikutuksellisuuden tiloja. Leikki onkin positiivisten tunteiden ja kokemusten vahvistumisen kannalta ainutkertaista osallisuutta, sillä sen vilpityn päämäärä on ilo. Osallisuus on siis aina olemukseltaan vuorovaikutuksellista. (Nurmi ja Rantala 2011, 15–16.)

Lapsen osallisuudella tarkoitetaan sitä, että lapsi saa olla mukana määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa toimintaa. Osallisuus on yksi kasvun ja kehityksen perusedellytyksistä, ja sen avulla opitaan olemaan ja elämään yhdessä. (THL 2016.) Osallisuus on siis myös esteettömyyttä ja sen käsitteeseen kietoutuu vahvasti inkluusio, vaikuttaminen, lapsen kuuleminen ja aktiivinen kansalaisuus sekä voimaantuminen. Inklusiolla tarkoitetaan sitä, ettei erityisen tuen tarvitsevia lapsia eristetä vaan sopeutetaan osaksi yhteiskuntaa ja ryhmää. Ryhmään kuulumisella on suuri merkitys lapsen

osallisuuden kokemisessa. Myös omana itsenään hyväksytyksi tuleminen on tärkeä osa osallisuuden tunnetta. (Vetoniemi 2017.)

Perheiden omat kokemukset ja palveluun hakeutumisen aktiivisuus kertovat palvelun matalasta kynnyksestä ja siitä, että toimintaan on helppo osallistua. Matalan kynnyksen palvelut ovat avoimia kaikille. Kaiken kaikkiaan matalan kynnyksen palvelut pyrkivät saamaan asiakkaita palveluiden piiriin ja parhaassa tapauksessa saavat kyseiset asiakkaat siirtymään käyttämään julkisia palveluita. (Leeman ja Hämäläinen 2015, 1-4.)

Alle kouluikäinen lapsi harjoittelee erilaisissa toimintaympäristöissä itsensä ilmaisemista, sillä osallisuuden toteutuminen on hankalaa ilman, että on opittu vuorovaikutustaitoja sekä ilman aikuisen mahdollistamaa kommunikaatiota. Siksi onkin tärkeää, että näiden taitojen oppimiselle luodaan puitteet jo päiväkodista lähtien. Mahdollisuus osallisuuteen vahvistaa lapsen itsetuntoa ja varmuutta omissa toimissaan. Perinteiset lapsille järjestetyt kerhot ovat suuressa roolissa lasten osallisuuden edistämässä. Tällaiset kerhot tarjoavat lapselle ympäristön, jossa lapsi voi olla aidosti mukana erilaisessa toiminnassa ja saa olla tekemässä päätöksiä itseään koskevissa asioissa. (Pajulammi 2014, 239–247.)

Lasten osallisuudessa keskeisimpiä asioita ovat lapsen kuulluksi tuleminen, omaan ympäristöön vaikuttaminen ja käsitys omasta osallisuudesta. Osallisuuteen liittyy vahvasti myös tasa-arvoisuus, erilaisuuden hyväksyminen sekä tuki, joka mahdollistaa osallisuuden. Tuen tarjoamisella mahdollistetaan osallisuus myös erityistä tukea tarvitseville lapsille. Ohjaajana on tärkeää käyttää lasten kanssa erilaisia kommunikaatiomenetelmiä ja näin tukea lasten osallisuutta. Osallisuus ei ole vain lasten toiveiden kuulemistä ja toteuttamista, vaan koko lapsiryhmän näkökulmien huomioon ottamista. Tästä syystä osallisuus on yhteisöllistä toimintaa. (Turja 2011, 29–30.)

Vanhemman osallisuus on oikeutta saada tietoa vanhemmuuteen liittyvistä asioista sekä ilmaista avoimesti oma mielipiteensä niistä. Tällä tavoin henkilö pääsee vaikuttamaan asioihin. Osallistuminen on konkreettisempaa osallisuuden toimintaa. Kaiken kaikkiaan osallisuudessa on niin yksilöllinen, että yhteisöllinen elementti. Yksilön osallistuessa toimintaan hän voi kokea itsensä arvokkaaksi ja toisaalta taas yksilöä ympäröivän yhteisön sekä yhteiskunnan tulee olla sellainen, että osallisuus mahdollistuu. Osallisuus oikeuttaa yksilöä omaan identiteettiin sekä perheenjäsenten, ryhmän, yhteisön ja yhteiskunnan keskinäiseen arvokkuuteen. nämä ovat hyvin arkipäiväisiä asioita, joita tapahtuu esim. kotona, harrastuksissa tai vaikka leikkipaikoissa. Osallisuuteen liittyy aina vahvasti ajatus lapsen toiminnallisuudesta. (Pajulammi 2014, 141–143.) Tässä opinnäytetyössä vanhempi ymmärretään myös yksilönä ja korostetaan vanhemmuuden tuen merkitystä.

6.2 Vanhemmuuden tukeminen matalan kynnyksen lapsiperhepalvelussa

Lapsen kasvun- ja kehityksen kannalta vanhempien osallistamisella ja vanhemmuuden tukemisella on merkittävä rooli. Vanhemmuuden tukeminen on lapsen vanhempien auttamista, ohjaamista erilaisissa tilanteissa sekä ohjaamista palveluihin ja käyttämään tukiverkostoja. Tämän lisäksi vanhemmuuden tukemisessa on kyse keskustelusta, kuuntelusta, kannustuksesta ja heidän opastamista sekä kanssakulkemista. Vanhemmuuden tukeminen lähtee arjen pienistä teoista, jotka auttavat vanhempia käyttämään heidän voimavarojaan. Useimmiten tukemisen tarve nousee esille lapsen ja hänen vanhempansa turvallisen vuorovaikutuksen puuttumisena, lapsen ylivilkkautena ja levottomuutena, kurittomuutena sekä muina erilaisina oireina. Tämä voi johtua muun muassa siitä, että vanhempi ei ikään kuin uskalla kommentaa lasta tai lapsen ja vanhemman luottamussuhteessa on haasteita. Kyse voi olla myös siitä, että perheet ovat väsyneitä ja yksinäisiä, he eivät ymmärrä lapsensa tarpeita ja kokevat epävarmuuden tunnetta kasvatustilanteissa. (Keskinen ja Virjonen 2004, 59–60.)

Yleisimpiä asioita vanhemmuuden tukemisessa ovat puuttuminen yleiseen jaksamiseen ja arkisiin tilanteisiin. Tarpeellisia tukimuotoja näissä tapauksissa ovat kasvatuksellinen tuki, rohkaiseminen, erilaiset verkostopalaverit, keskusteleminen ja motivointi jatkavat eteenpäin. Vanhempien tuen on tärkeää olla yksilöllistä, perhekohtaista ja vanhemmille tulee antaa mahdollisuus vertaistukeen sitä tarvittaessa. Keskeisintä on, että haastavat ongelmatilanteet pystyttäisiin kääntämään positiivisiksi. Vanhempien tukeminen ja osallisuus ovat kasvatuskumppanuutta. Tällä tarkoitetaan lapsen vanhemman ja työntekijän välistä tiivistä yhteistyötä. Lapsen vanhemmat ja työntekijät toimivat lapsen parhaaksi ja he sitoutuvat toimimaan yhdessä niin, että se tukee lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Kasvatuskumppanuuden avulla saadaan yhdistettyä niin lapsen vanhemman kuin varhaiskasvatuksen ammattilaisen tiedot ja kokemukset. (Keskinen ja Virjonen 2004, 60–61, 106.)

Päätökset lapsen hoidollisista asioista eivät ole vain päätöksiä hoidosta vaan lapsen elämästä ja tämä tulisi ottaa huomioon vanhempien tukemisessa. Nämä päätökset tulisi tehdä niin, että ne ovat lapsen edun mukaisia ja lapselle parhaaksi. Vanhemmille tulisi antaa tietoutta erilaisista hoitovaihtoehdoista selkokielellä ja tukea vanhempia yksilöllisesti liittyen hoidollisiin asioihin. Lapsen persoonaa tulisi arvostaa ja ymmärtää, eikä nähdä lasta lääketieteellisenä ongelmana. Vanhemmuuden tukemisessa on erityisen tärkeää, että lapsi ja hänen vanhempansa kohdataan tasavertaisesti. (Freeman 2006, 106–107.)

Vanhemmuuden tukemisessa tärkeänä lähtökohtana on voimavarakeskeisyys. Lähtökohtana on se, että keskitytään siihen mikä on hyvin ja missä vanhemmat kokevat onnistuneensa. Voimavarakeskeisyydessä ajatellaan ongelmien ja ratkaisujen olevan vuorovaikutuksellisessa suhteessa, joten pienikin teko voi johtaa suuriin muutoksiin. Lähtökohtana ovat vanhempien ajattelutavat ja ongelma- ja ongelmienratkaisumallit. Myös vuoropuhelu ja dialogisuus korostuvat vanhemmuuden tuessa. Tärkeää on, että ammattilainen ja lapsen vanhempi löytävät yhteisen merkityksen, jota kohti he etenevät. Dialogisuus on avointa kohtaamista ja tässä korostuu kasvatusta ja yhteistyökumppanuus. Avoin dialogin avulla edistetään lapsen ja hänen perheensä hyvinvointia. (Keskinen ja Virjonen 2004, 117–122.)

Perheiden arjesta selviytymiseen vaikuttavat muun muassa perheen resurssit, lähipiiri ja sen tuki. Siihen vaikuttavat myös vanhempien työpaikka, lasten päiväkoti, yhteiskunnallinen tilanne ja perhepolitiikka. (Waldén 2006, 53). Lähipiirillä on suuri vaikutus perheen tukemisessa arjessa. Ymmärrys tilanteesta työpaikoilla ja päiväkodeissa vaikuttaa perheen jaksamiseen. On tärkeää, että vanhemmat kokevat tulevansa ymmärretyksi. Yhteiskunnallinen tilanne vaikuttaa perheen tukiin ja palveluihin, millä on suuri osuus perheen arjessa.

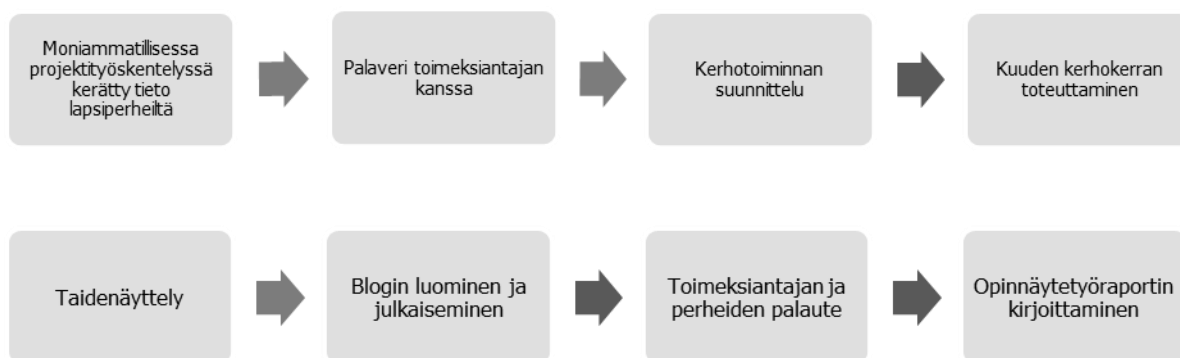
7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS TOIMINNALLISENA KEHITTÄMISTYÖNÄ

Sosiaali- ja terveysalalla kehittäminen etenee tuotekehityksen perusvaiheiden mukaisesti. Tavoitteet mukautuvat projektikohtaisesti. Sosiaali- ja terveysalan toiminnan kehittämisessä tärkeitä ovat suunnittelu ja huolellinen kartoitus sekä analyysi. Kehittämisprosessissa on neljä vaihetta, jotka ovat ideointi, suunnittelu, toteutus sekä arviointi. Kehittämisprosessissa voidaan siirtyä vaiheesta toiseen, vaikka edellistä vaihetta ei olisi prosessoitu loppuun. Kehitysprosessissa on tärkeää moniammatillinen yhteistyö. (Jämsä ja Manninen 2000, 28–29.)

Toteutimme osana sosionomin tutkinto-ohjelmaa moniammatillisen hanketyöskentelyopintojakson Perheentalolle. Järjestimme yhdessä fysioterapeuttipiskelijoiden kanssa kaksi perhepäivää. Näissä perhepäivissä keräsimme lapsilta ja heidän vanhemmiltaan tietoa siitä, millaista toimintaa lapsiperheet toivovat Kuopiossa järjestettävän, jotta toimintaa pystytään kehittämään perhelähtoisemmäksi. Käytimme erilaisia aineistonkeruumenetelmiä muun muassa kuvakommunikaatiokortteja sekä keräsimme myös suullista tietoa. Analysoimalla nämä aineistot, nousi tarve osallistavan, esteettömän ja ilmaisen harrastetoiminnan kehittämiselle. Tarve syntyi asiakaslähtöisesti ja tällä opinnäytetyöllä vastasimme perheiden toiveisiin. Kerätty tieto oli tarpeellista, jotta pystyimme suunnittelemaan kerhotoiminnan lapsi- ja perhelähtöisesti.

7.1 Kehittämistyön prosessi Demingin ympyrässä

Kuvaamme opinnäytetyön kehittämisprosessia Demingin ympyrän avulla. Valitsimme Demingin ympyrän, sillä se on selkeä keino kuvata opinnäytetyöprosessia. Demingin ympyrään kuuluvat kohdat *plan*, *do*, *check* ja *act*, toiselta nimeltä siis PDCA-ympyrä, mikä tarkoittaa suomeksi suunnittele, toteuta, arvioi kehitä. Kehittämistyön kannalta on tärkeää pohtia prosessia laaja-alaisesti huomioiden koko kokonaisuus näiltä neljältä kannalta. (Hokkanen ja Strömberg 2006, 80–82.)

KUVIO 2. Opinnäytetyön eteneminen

Kuviossa 2 esittelemme opinnäytetyömme etenemisen. Suunnittelu- ja ideointivaiheessa keräsimme tietoa asiakkailta ja kysyntää palvelulle. Tältä tietopohjalta ryhdyimme kehittämään opinnäytetyötämme. Pidimme tärkeänä avointa yhteistyötä toimeksiantajan kanssa. Tässä vaiheessa kartoitimme toiminnan riskit osana pedagogisia suunnitelmia ja aloimme kehittää toimintaa osana matalan kyn-

nyksen palvelua. Suunnitteluvaiheen jälkeen toteutimme kerhokerrat. Kerhokerrat suunnittelimme lapsia osallistaen ja heidän toiveitaan kuunnellen. Pedagogisella dokumentoinnilla oli suuri merkitys toteuttaessa kerhoa. Sen avulla loimme toiminnalle oman blogin. Arviointivaiheessa pyysimme lapsilta ja vanhemmilta palautetta ja näin pystyimme kehittämään toimintaa jokaisen kerran jälkeen. Kerhokertojen jälkeen saimme myös toimeksiantajalta palautteen, jonka pohjalta pohdimme kerhon jatkokehitysideoita.

KUVIO 3. Kehittämistyön eteneminen Demingin ympyrässä

Kuviosta 3 voi nähdä, että otimme suunnitteluvaiheessa huomioon lapsilta saadut toiveet ja tarpeet. Teimme tiivistä yhteistyötä toimeksiantajan kanssa, jotta saimme sovitettua yhteen sekä toimeksiantajan että opinnäytetyömme tavoitteet. Pedagogiset suunnitelmamme rakentuivat toimeksiantajan sekä lasten toiveiden pohjalta ja niissä otimme huomioon esteettömyyden, osallisuuden sekä lasten kehitystason. Lapsilähtöistä toimintaa suunnittelimme niin, että se tuki lapsen ikä- ja kehitystason mukaista kasvua ja kehitystä. Toiminnan suunnittelussa otimme huomioon lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen ja käytimme vuorovaikutusta vahvistavia ja osallisuutta lisääviä menetelmiä. Toteutuksessa ja ohjauksessa kiinnitimme huomiota lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen ja sen tukemiseen sekä vanhemmuuden tukemiseen ja vahvistamiseen.

7.2 Erilaiset eläimet -kerhon lähtökohdat, tavoitteet ja tarkoitus

Kerhomme lähtökohtana oli moniammatillisen hanketyöskentelyn opintojaksolla keräämämme materiaali. Keräsimme vuoden ajan eri perhetapahtumissa toiveita lapsiperheiltä. Lasten toiveita kerättiin erilaisin menetelmin. Yksi menetelmistä oli muun muassa kuvakommunikaatiokortit, jotka teimme itse. Niiden avulla tarjottiin vaihtoehtoinen kommunikaatiotapa lapsille, jotka eivät vielä osanneet kirjoittaa. Kirjoitimme lasten ja vanhempien toiveet ylös ja analysoimme nämä toiveet ja suunnittelimme opinnäytetyön tämän aineiston pohjalta. Hankeopintojen tavoitteena oli kerätä tietoa lapsiperheiltä ja tämän opinnäytetyömme tavoitteena oli kehittää toiminta, joka pohjautui tähän aineistoon. Lapset toivoivat perheille yhteistä harrastusta ja perheille järjestettäviä yhteisiä tapahtumia. Lapset toivoivat paljon luovia menetelmiä ja vanhemmat taas toivoivat esteetöntä harrastusmahdollisuutta. Koimme myös itse aineistossa kerätyn tiedon tärkeäksi ja tällaisen toiminnan kehittämisen merkittäväksi lapsiperheille ja siksi halusimme jatkaa tätä hanketta opinnäytetyöksi. Tämän jälkeen aineiston pohjalta käynnistimme opinnäytetyömme ideointi- ja suunnitteluvaiheen.

Kerho on perheharrastus, sillä se perustuu lapsen ja vanhemman yhteistoiminnallisuuteen ja sen tukemiseen sekä kehittämiseen, sillä vanhemman tuki 5-vuotiaan lapsen kehitysvaiheessa on tärkeää. Kerhon ideointivaiheessa etsimme uusia menetelmävaihtoehtoja tukemaan lapsilähtöisyyttä. Näin pyrimme löytämään sopivimman ratkaisumallin tukemaan lasten ja vanhempien osallisuutta. Ajatuksena oli, että jokainen lapsi ja vanhempi otettaisiin huomioon yksilönä sekä osana ryhmää.

Toiminnan tavoitteena on kehittää kaikille lapsille avointa, esteetöntä ja maksutonta harrastustoimintaa. Harrastustoiminta on lähes aina maksullista, joten tarjoamme maksuttoman kaikille lapsiperheille saavutettavissa olevan kerhokokemuksen. Tämän lisäksi kerhomme mahdollistaa lapselle ja hänen vanhemmilleen yhteistä aikaa ohjatussa kerhotoiminnassa. Kerhotoimintamme tarkoitus on luoda lasten osallisuutta edistävä harrastustoiminnan malli, joka huomioi myös erityisen tuen tarpeessa olevat lapset. Kerhossa käytämme erilaisia toiminnallisia ja luovia menetelmiä. Erilaiset vaihtoehtoiset kommunikaatiomenetelmät mahdollistavat lapsen osallisuuden toteutumisen. Kerho perustuu lapsilähtöiselle toiminnalle, jossa lapsi pääsee itse vaikuttamaan ja osallistumaan toiminnan suunnitteluun. Kerhomme antaa lapselle ja hänen vanhemmilleen mahdollisuuden osallistua ja harrastaa yhdessä.

7.3 Erilaiset eläimet -kerhon kohderyhmä ja pedagogiset suunnitelmat

Kerhoon osallistuu kolme perhettä. Kohderyhmänä ovat 5-vuotiaat lapset ja heidän vanhempansa. Vanhempien huomiointi kohderyhmänä on merkittävää, sillä vanhemmuuden tukemisella edistetään niin lapsen kuin vanhemman hyvinvointia. Perheharrastus auttaa vähentämään vanhemmuuteen liittyviä paineita ja vertaistuki mahdollistaa vuorovaikutuksen muiden vanhempien kanssa. Vanhempia osallistamalla mahdollistetaan lapsen ja vanhemman yhteisen harrastuksen. Pedagogisissa suunnitelmissa on tärkeää huomioida myös vanhemman osallisuus toiminnoissa.

Kohderyhmäksi valitsimme 5-vuotiaat lapset, koska tässä iässä lapsi on omatoiminen, mutta kuitenkin vanhemman tuen tarpeessa. Perheentalon toiminnan kehittämisen kannalta huomio kannattaa kiinnittää 5-vuotiaisiin, sillä lapsi ei ole vielä aloittanut koulua. Etenkin erityislapset hyötyivät kerhotoiminnasta, sillä heillä ei välttämättä ollut kokemuksia ryhmässä toimimisesta. Tällainen harraste-toiminta mahdollistaa kokemukset ryhmätoiminnasta, jotka ovat tärkeitä kouluvalmiuksia ajatellen. Tässä iässä lapsi on aloitteellinen ja sopeutuva, mutta kuitenkin kiukunpuuskat ovat arkea. Lapsi kyseenalaistaa osaamistaan, eikä välttämättä luota itseensä kaikissa tilanteissa, minkä takia hän voi pelätä epäonnistumista. 5-vuotiaana lapsi alkaa ymmärtää todellisuuden ja sadun eron. Kuitenkin lapsen mielikuvituksen käyttö monipuolistuu. Lapsen käsitys omasta sukupuolesta selkiytyy ja lapsi saattaa ihailla toista vanhemmista. 5-vuotiaalle on tärkeää yhteinen keskustelu vanhemman kanssa, sillä lapsi alkaa ymmärtää ilmiöitä ja niiden syitä. Lapsi uskoo, että kaikkiin kysymyksiin on vastaus ja vanhemman on tärkeä tukea ja motivoida lasta etsimään vastauksia kysymyksiin. 5-vuotiaana lapsen muisti on jo niin kehittynyt, että lapsi kykenee muistamaan asioita jopa kuukausien ja vuosien takaa. (MLL 2017.)

Lapsen motorinen kehitys tapahtuu varhaisvuosina. Perustaitojen oppimisen jälkeen lapsen motorikka kehittyä liikumisen ja esineiden käsittelyn kautta. Hienomotoristen taitojen kehittäminen on merkittävää lapsen kehityksen kannalta. Hienomotorikkaa voidaan opetella muun muassa luovilla menetelmillä kuten piirtämällä kynällä tai maalaamalla pensselillä. Lapsen havaintomotoristen taitojen kehittäminen on tärkeää, jotta lapsi selviää liikenteestä. Havaintomotorikkaa kehittämällä lapsi oppii myös arvioimaan omia saavutuksiaan. (Nurmi ym. 2014.)

Tässä iässä lapsi kiinnostuu numeroista, kirjaimista sekä samankaltaisuudesta ja erilaisuudesta. Lisäksi muodot ja värit kiinnostavat lasta. Lapsi kykenee jo vertailemaan ja lajittelemaan, mutta kuitenkin asioiden määrällinen hahmottaminen on vielä haastavaa. Lapsi alkaa miettimään asioita omassa mielessään, mutta kyky ymmärtää erilaisia kielikuvia vielä kehittyy. Tässä ikävaiheessa lapsi seuraa juonellista satua ja keksii omia satuja. 5-vuotiaana lapsi kykenee vapaaseen luomiseen, ja lapsen kehityksen kannalta sitä on tärkeä tukea. Tässä iässä on myös erityisen tärkeää antaa vapaalle leikille aikaa. (Jarasto ja Sinervo 2000, 56–57.)

Alle kouluikäisen lapsen elämässä leikillä on tärkeä merkitys. Lapsen vanhemman ja ammattilaisten tulisi tietää, mitä eri keinoja lapsi käyttää mennessään leikkiin mukaan. Leikissä lapsi oppii huomaamaan sosiaalisia vihjeitä ja muokkaamaan omaa toimintaansa niiden mukaisesti. Leikin kautta lapsi oppii, että liian tunkeilevalla käytöksellä hänet voidaan torjua leikistä. Leikkitilanteessa lapsi oppii arvioimaan omaa käyttäytymistä ja harjoittelee vuorovaikutustaitoja. Leikillä on merkittävä vaikutus lapsen kielelliseen kehitykseen. Lapsen abstraktinen ajattelu kehittyä osana leikkiä, sillä lapsi korvaa konkreettiset asiat mielikuvilla. Erilaisilla roolileikeillä lapsi voi kokeilla erilaisia rooleja, jonka myötä oma minäkuva ja identiteetti alkaa muodostua. (Karling ym. 2008, 200–205.)

5-vuotiaana lapsi hakeutuu vuorovaikutustilanteisiin lasten ja aikuisten kanssa. Tästä syystä lapsi kiinnostuu erilaisista leikeistä ja peleistä. Sääntöleikit ovat tärkeitä lapsen kehityksen kannalta, sillä niissä harjoitellaan vuorovaikutusta ja yhteisten sääntöjen ja normien noudattamista. Häviäminen

voi olla hankalaa. Ystävät ovat 5-vuotiaalle tärkeitä ja ystävyysuhteet ovat kestäviä. Lapsi kykenee neuvottelemaan asioista ja osaa sanoittaa tunteitaan. Tässä iässä lapsi osaa alkaa peittää puutteita valehtelemalla. Lapsi kykenee myös erilaisiin yhteisiin leikkeihin, varsinkin roolileikit ovat tässä iässä suosittuja. Lapsen moraalinen käsitys kehittyy paljon tässä iässä, lapsi tarvitsee vanhemmalta tukea käsitysten luomiseen. 5-vuotiaana lapsi myös alkaa ymmärtää milloin häntä kohdellaan epäoikeudenmukaisesti ja lapsi osaa tuoda asian ilmi. Lapsi arvioi oikean ja väärän lopputuloksen perusteella. Vanhemmilla on edelleen tärkeä rooli lapsen elämässä ja vuorovaikutus vanhemman kanssa on tärkeässä osassa lapsen kehitystä. (Jarasto ja Sinervo 2000, 58–61.)

Lapsen sosiaalisten taitojen oppimisessa perheen vuorovaikutusmalleilla on merkittävä vaikutus. Lapsi saa vanhemmilta niin suoria kuin epäsuoria vaikutuksia vuorovaikutustilanteisiin. Aikuinen vaikuttaa suoraan lapsen sosiaalisiin taitoihin järjestämällä lapselle leikkitalanteita ja tarkastelemalla lasta näissä tilanteissa. Aikuinen voi mahdollistaa erilaisia oppimiskokemuksia osana leikkiä. Aikuinen ei saa kuitenkaan ohjata leikkiä liikaa vaan tulee tukea lapsen oma-aloitteisuutta. Perheen väliset vuorovaikutussuhteet vaikuttavat lapsen sosiaalisiin taitoihin epäsuorasti. Kiintymyssuhteet ovat yksi epäsuorista vaikuttajista. Turvallinen kiintymyssuhde tarjoaa lapselle voimaannuttavia keinoja toimia sosiaalisissa tilanteissa ja ongelmanratkaisussa. Välittelevästi ja ristiriitaisesti kiintyneet lapset eivät saa tarvittavaa tukea sosiaalisiin vuorovaikutustilanteisiin. Vanhempien masennus voi näkyä lapsen vuorovaikutustaitojen kehityksessä, sillä lapsi ei saa tarpeeksi tukea vuorovaikutustaitojen kehittymiseen. Vanhemmilla tulee olla realistiset käsitykset lapsen sosiaalisista taidoista ja käsitys siitä, mitä lapsen kehitystasoon kuuluu. (Nurmi ym. 2014.)

Erilaiset eläimen-kerhon pedagogiset suunnitelmat (liite 1) ovat kaiken toiminnan pohjana. Teemme jokaisesta kerhokerrasta pedagogisen suunnitelman ja niissä otetaan huomioon lapsen ikä sekä kehitysvaiheet. Pedagogisessa suunnittelussa tärkeää on toiminnan tavoitteellisuus ja suunnitelmallisuus. Pedagogisessa suunnitelmassa jokainen osallistuja otetaan huomioon yksilönä ja näin pystytään vastaamaan jokaisen osallistujan tarpeisiin. Suunnittelussa tavoitteena on lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen.

7.4 Erilaiset eläimet -kerhon toteutus

Lasten harrastusmahdollisuuksissa esteettömyyden kehittäminen on tärkeää, jotta mahdollistetaan toiminnan saavutettavuus. Kerhossamme esteettömyys huomioidaan myös tilan esteettömyytenä, sillä kerhotilaan on helppo saapua myös pyörätuolilla. Kommunikaation esteettömyys toteutuu, kun käytämme muun muassa kommunikaation tukena kuvakortteja. Tuokiomme ovat moniaistisia, joten kaikki pystyvät osallistumaan niihin. Sosiaalinen esteettömyys turvataan yhteisöllisellä ja turvallisella ilmapiirillä. Osallisuuden tukemisella vahvistamme lapsen ja vanhemman kokemusta tulla kuulluksi sekä heidän keskinäistä vuorovaikutusta. Ohjaajina mallinamme vuorovaikutuskeinoja, olemme tietoisia lapsen kehitystasosta sekä tuemme vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Osallisuuden myötä lapsi kokee tullessa hyväksytyksi ja merkitykselliseksi.

Toimintamme on suunniteltu ja ohjattu niin, että erityisyys on huomioitu ja tarpeellinen tuki mahdollistettu. Ryhmätoiminnalla on suuri merkitys lapsen kasvun ja kehityksen kannalta. Lapsen ja vanhemman osallisuuden kokemukset ja ryhmään kuulumisen tunne luovat voimaannuttavia kokemuksia. Toiminta on lapsia osallistavaa ja lapset saavat oman äänensä kuuluviin. Lapsi saa tulla kerhoon omana ainutlaatuisena itsenään, mikä edistää lapsen kehitystä itseensä luottavaksi ihmiseksi. Tämä tukee lapsen itsetunnon kehitystä ja antaa lapselle mahdollisuuden olla luova. Kerhossa lapset ja vanhemmat toimivat pienryhminä. Ohjaaja on turvallinen aikuinen, joka mahdollistaa lapselle luontaisen toiminnan. Kerhon toteutuksessa korostetaan elämyksellisyyttä, kokemuksellisuutta ja tunteiden läsnäoloa toiminnassa.

Kerhon toteutuksessa valitsemme menetelmät niin, että ne tukevat lasten luovuutta ja itse ilmaisua. Lapsen kehityksen kannalta on merkittävää, että lapsen luovuutta tuetaan. Luovien menetelmien avulla lapsi oppii ilmaisemaan itseään sekä tunteitaan. Kerhossa luomme turvallisen ja avoimen oppimisympäristön lapsille. Lapset saavat kiireettömästi toteuttaa itseään ilman, että työskentely on aikuisjohtoista. Luovassa oppimisympäristössä on merkittävää, ettei tuotoksia vertailla tai kilpailla niiden paremmuudesta. Luovat menetelmät mahdollistavat kokonaisvaltaisen esteettisen kokemuksen lapsille ja heidän vanhemmilleen.

Kehittyvässä yhteiskunnassa digitalisaation merkitys kasvaa ja se mahdollistaa nopeasti perheiden tavoittamisen sekä perheiden mahdollisuuden saada tietoa toiminnasta. Tästä syystä kehitämme blogin osana matalan kynnyksen kerhotoimintaa. Pedagoginen dokumentointi on keskeinen työmenetelmä blogia kehittäessä, sillä se on lapsilähtöisyyden perusedellytys. Blogin avulla mallinamme toimintaa työntekijöille ja jatkossa sitä voidaan käyttää apuna uusien asiakkaiden tavoittamisessa. Kokosimme blogiin valokuvia kerhokerroista ja käyttämistämme menetelmistä. Blogin pysyvä osoite on <https://vanhempilapsikerho.wordpress.com/>. Tarkoituksena on, että Perheentalo voi jakaa blogia sosiaalisessa mediassa ja mahdollisesti tavoittaa uusia perheitä tämän avulla. Asiakkaiden lisäksi blogista hyötyvät ammattilaiset, sillä he voivat käyttää sitä tukena toiminnan kehittämisessä. Pedagoginen dokumentointi toimii myös voimaannuttavana menetelmänä asiakkaiden vuorovaikutukseen. Blogi mahdollistaa perheille keinon palata kerhotoimintaan ja esitellä sitä lähipiirille. Tästä syystä pedagoginen dokumentointi on tärkeässä osassa opinnäytetyön toteutusta. Tämän avulla osallistamme lapset ja vanhemmat mukaan toiminnan suunnitteluun, arvioimiseen ja kehittämiseen.

7.4.1 Tutustuminen ja turvallisen ilmapiirin luominen ryhmään

Ensimmäisen kerran tavoitteena oli luottamussuhteen muodostaminen ja kerhoon osallistuvien osallistaminen kerhotoiminnan suunnitteluun. Tarkoituksena oli tutustua toisiimme ja luoda avoin, turvallinen ja kannustava ilmapiiri ja vaikutelma kerhoon osallistuville lapsille ja heidän vanhemmille. Esittelimme itsemme ja kerroimme hieman itsestämme, opinnäytetyöstä sekä kerhon lähtökohdista. Tämän jälkeen osallistujat esittelivät itsensä. Pidimme tätä tärkeänä, koska näin mahdollistimme avoimen ja luottamuksellisen ilmapiirin muodostumisen jo heti ensikohtaamisesta alkaen. Ryhmätoimintamme oli täysin vapaaehtoinen ja toiminta perustui luottamuksellisuuteen.

Tutustumiseen ja nimien opetteluun olimme valinneet menetelmiksi erilaiset nimi- ja tutustumisleikit. Tämän lisäksi käytimme kuvakortteja, joiden avulla lapset kertoivat toiveitaan kerhotoiminnan suhteen. Kuvakortit toimivat kommunikaation apuvälineinä ja rohkaisivat lapsia. Lapset saivat myös valita kerhon nimen. Se muodostuikin kuvakorttien avulla, sillä lapset pitivät kovasti eläinaiheisista kuvakorteista. Nimeksi muotoutui: ”Erlaiset eläimet- kerho”. Aivan lopuksi pohdimme vielä, millaisen tuotokset teemme kerhostamme. Lapsilta ja heidän vanhemmiltaan nousi kannatusta taidenäyttely ajatukselle, joten tartuimme siihen. Tutustumiskerran yhteisöllinen ja kannustava ilmapiiri innosti kerhoon osallistujia jatkamaan kerhossa käyntiä. Lapsilta nousi ideoita kerhotoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Lapset olivat ylpeitä, kun he itse saivat vaikuttaa toimintaan ja keksiä kerholle nimen.

7.4.2 Luovat kokemukset ja moniaistisuus

Tavoitteena oli moniaistisuuden avulla edistää lapsen värien käyttöä ja tuntemusta sekä edistää kerhoon osallistuvien vuorovaikutusta ja voimaantumista yhteistoiminnallisen luovan maalaamisen kautta. Yhteistoiminnallisuutta korostimme, jotta lapsi sai vanhempansa täyden huomion ja se edisti osallistavaa ja avointa vuorovaikutusta heidän välillä. Lisäksi yhteistoiminnallisuus lisäsi positiivista sosiaalista riippuvuutta ja sosiaalisten taitojen hallintaa. Tarkoituksena oli herätellä luovuutta lapsessa ja käyttää elämyksellisyyttä osana oppimista. Kokonaisvaltaisen tarinan kerronnan ja erilaisten kuvataidemenetelmien avulla lapset saivat kokea moniaistisuutta, lapset saivat yhtäaikaaisesti monia erilaisia aistikokemuksia.

Toisella kerhokerralla palauttelimme mieleen, mitä edellisellä kerralla olimme tehneet ja mitä lapset olivat toivoneet kerhossa tehtävän. Lapsilta nousi ajatus, että olisi kiva askarrella jotain Suomen luontoon liittyvää. Luovuus huomioiden teimme Suomen järvi- ja metsämaisemia käyttäen erilaisia tekniikoita. Käytimme perinteisen siveltimen sijaan maalauksissa muun muassa elmukelmua ja kuplamuovia. Kerroimme lapsille tarinaa Suomen luontoon liittyen ja tarinan aikana lapset saivat pohtia, miltä suomen luonto näyttää ja mitä värejä siellä esiintyy. Tarinan jälkeen lapset yhdessä heidän vanhempiansa kanssa sekoittivat värejä, joista muodostui Suomen luonnon värit. Lapset ja vanhemmat käyttivät värejä luovasti ympäri valkoista paperia, jonka jälkeen he alkoivat levittää värejä elmukelman ja kuplamuovin avulla.

Oppimisympäristössä toteutui moniaistisuus, millä tarkoitetaan kokemuksellisuuden, yhteisöllisyyden ja elämyksellisyyden toteutumista. Tärkeää oli, että lapset saivat itse olla omia asiantuntijoitaan ja jakaa sitä meille muille. Yhteisöllisyys, lapsen ja hänen vanhempansa vuorovaikutus ja yhteisen tekemisen merkitys korostuivat kerhossamme. Vanhemmat osallistuivat ja heittäytyivät toimintaan täysillä ja lapsen kohtaaminen ja lapsen kanssa toimiminen oli sensitiivistä. Kerhossa vallitsi voimaannuttava ilmapiiri. Toiminnassamme toteutuikin sosiaalikultuurisen innostamisen elementtejä.

7.4.3 Lapsen oma eläin ja saduttaminen

Tavoitteena oli tukea luovuutta ja spontaania ilmaisua, kokemusten jakamista sekä mielikuvituksen kehittämistä. Tavoitteeseen päästiin käyttämällä luovia menetelmiä. Tarkoituksena oli voimaannuttaa lasta sadutuksen avulla ja luoda vahvoja emootioita, mitkä vaikuttavat lapsen tunne-elämän kehittymiseen, sosiaalisiin- ja vuorovaikutuksellisiin taitoihin positiivisesti. Tarkoituksena oli myös luoda lapselle ja vanhemmalle yhteinen hetki, jossa kuitenkin lapsi huomioitiin yksilöllisesti. Tällaiset yhteiset hetket ovat tärkeitä, sillä niistä muodostuu lämpimiä lapsuuden muistoja, joita lapsi voi muistella vielä aikuisenakin.

Kerhon lapsilla yksi suurimmista kiinnostuksen kohteista oli Suomen luonnon eläimet. Tästä syystä kolmannella kerhokerralla pohdimme lasten kanssa, mitä eläimiä voisi asua edellisellä kerralla maataluissa metsissä. Lapsilta nousikin paljon ajatuksia, siitä mitä eläimiä metsässä asuu ja minkä värisiä Suomen luonnon eläimet ovat.

Kolmannella kerhokerralla maalasimme luonnonmateriaalia. Olimme keränneet luonnosta useita erikokoisia kiviä. Lapset saivat valita itselleen kiven ja maalata kivistä vapaasti valitsemansa Suomen luonnon eläimen. Myös vanhemmat maalasivat omat eläimet itselleen. Keskustelimme lasten kanssa luonnosta ja lapset jakoivat innostuneina omia kokemuksiaan luonnon eläimistä. Vuorovaikutuksella ja dialogisuudella oli erittäin tärkeä merkitys kerhotoiminnan ohjaamisessa ja lapsen ja vanhemman osallisuuden tukemisessa.

Kun lapsi ja hänen vanhempansa olivat maalanneet eläimet, lapsi nimesi eläimensä. Kerhomme lapset olivat hyvin innokkaita ja heillä oli vilkas mielikuvitus. Tästä syystä valitsimme yhdeksi menetelmäksi saduttamisen. Saduttamisen eri muodoista valitsimme aihe saduttamisen, jotta lapsi sai keksiä tarinan hänen omasta kivi-eläimestään. Sadutuksen ideana oli antaa lapselle mahdollisuus kertoa omista ajatuksistaan ja tämä on tärkeä askel lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen. Sadutuksessa lapsi sai positiivista huomiota vanhemmaltaan ja ohjaajilta. Sadutus rohkaisi lasta tuomaan omia ajatuksiaan esille sadun kautta. Pidimme erityisen tärkeänä sitä, että lapsi sai kokea olevansa merkityksellinen, tärkeä ja arvokas omana itsenään.

Saduttaminen menetelmänä oli mielestämme lapsia ja heidän vanhempiaan osallistava sekä yhteistoiminnallisuus korostui siinä hyvin. Sadutuksessa lapsi sai tuoda oman äänensä ja ainutlaatuiset ajatuksensa näkyviin. Saduttaminen vaatii vanhemmalta aitoa kiinnostusta ja läsnäoloa ja lapsi saa tarvitsemansa läheisyyden kokemuksia tämän avulla. Saduttamisen avulla lapsi voi kokea vahvaa osallisuuden tunnetta ja saa tarvitsemansa hyväksynnän ja arvostamisen kokemuksia. Saduttaminen onkin oiva menetelmä ja väline vanhemmuuden tukemiseen ja vuorovaikutuksen lisäämiseen. Tästä syystä saduttaminen on suuri osa osallistavaa toimintakulttuuria.

7.4.4 Vanhemmat ja lapsen yhteistoiminnan ja vuorovaikutuksen tukeminen leipoen

Tuokion tavoitteena oli leivonnan avulla tukea iänmukaista kehitystä sekä lapsen ja vanhemman yhteistoimintaa. Iänmukaista kehitystä tuettiin, sillä lapsi kirjoitti reseptin muistiin yhdessä vanhemman kanssa. Tarkoituksena olivat onnistumisen kokemukset ja vuorovaikutuksen tukeminen mallintamalla toimintaa. Onnistumisen kokemusten kautta lapsen minäkuva vahvistui. Leipominen on vuorovaikutuksellista yhteistä tekemistä, missä omia tuotoksia pääsee vielä maistelemaan. Vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen tukeminen ja ohjaaminen leivonnan ohessa oli vanhemmille ja lapsille voimaannuttavaa.

Ennen kerhon alkua olimme ottaneet käytettävät ainekset valmiiksi pöydälle, ennen kerhon alkua. Alussa vanhempi ja lapsi kirjoittivat yhdessä suklaapallojen reseptin ylös. Reseptin kirjoituksen jälkeen alkoi leipominen. Vanhempi luki reseptin ja yhdessä lapsen kanssa aloimme mitata ja sekoittaa aineita. Eri aineita haisteltiin ja maisteltiin, jotta toiminta olisi mahdollisimman kokonaisvaltaista. Lapsi oppi samalla leipomistaitoja ja sai kokemuksia vanhemman kanssa yhdessä tekemisestä. Sen jälkeen, kun lapsi oli sekoittanut kaikki aineet, sai lapsi muotoilla pallot omilla käsillä yhdessä vanhemman kanssa. Samalla mietittiin, mille taikina tuntuu, kun sitä sekoittaa käsillä ja miten koostumus muuttuu, kun siitä tekee käsissä pallon. Kun pallot oli muotoiltu alustalle, lapsi koristeli ne yhdessä vanhemman kanssa raesokerilla. Tämän jälkeen suklaapallot laitettiin pakastimeen.

Suklaapallojen ollessa pakastimessa maalasimme syksyisen metsän. Lapsi sai itse valita menetelmän, millä hän maalasi maiseman. Puunrunko tehtiin niin, että vanhempi sively maalia lapsen käsiin. Lapsen kanssa mietittiin, miltä maali ja pensseli tuntuvat iholla. Tällä menetelmällä saimme tuokiossa lapselle kokonaisvaltaisen kokemuksen, kun vanhemman kanssa yhdessä lähekkäin koettiin sivelyn kosketus ja sen jälkeen painettiin yhdessä käden kuva vielä paperiin. Rungon maalauksen jälkeen lapsi sai valita, tekikö hän tippuvat lehdet tiskiharjalla, sormiväreillä vai pensselillä. Esteetön vaihtoehto oli esimerkiksi sormiväri, sillä vanhemman tuella lapsi pystyi maalaamaan omilla sormillaan, ilman pensseliä. Tiskiharja mahdollisti myös maalaamisen, sillä tiskiharjaa ei tarvitse painaa kovin vahvasti, vaan hentokin ote riittää jättämään paperiin maalia ja kuvioita. Maalaaminen eri tekniikoin tuki lapsen kehon hahmotusta, kun maalaamisen yhteydessä mietittiin mitä kehon osaa vanhempi nyt maalaa. Maalien sekoittaminen tuki myös lapsen kykyä tunnistaa värejä ja oppia mitä värejä sekoittamalla uusi väri tai sävy syntyy. Esteettisen tuokion lopuksi kiinnitimme puunrunkoon suklaapallojen reseptin.

7.4.5 Vapaan leikin tärkeys osana varhaista vuorovaikutusta

Lapsilta suurin toive oli vapaan leikin ilta, jolloin he saavat itse päättää paikan päällä mitä tekevät. Kerhomme idea oli mallintaa lapsilähtöisiä ja osallistavia toimintoja. Aluksi oli vapaata leikkiä. Vapaa leikki on tärkeää lapsen kehityksen kannalta ja sitä ei voi koskaan olla liikaa. Tämän takia vapaan leikin ilta sopi kerhoon myös hyvin, sillä se tuki lapsen kehitystä ja mielikuvituksen kehitystä. Lapselle on tärkeää, että vanhemmat osallistuvat heidän leikkiin ja vapaan leikin illalla tarjosimme vanhemmille ja lapsille ajan yhteiseen leikkiin sekä myös vanhemmalle kokemuksen leikkiin liittymisestä.

Leikin jälkeen lapsilta tuli toive pelata lautapelejä. Lautapeleillä lapset oppivat noudattamaan sääntöjä ja vuorovaikutusta muiden kanssa. Lapsen kärsivällisyyskyky kasvaa, kun lapsen tulee peliä pelaessa osata odottaa omaa vuoroaan. Lautapelit myös kehittävät lapsen loogista päättelykykyä, sillä lapsi oppii sääntöjen jälkeen miettimään mihin kannattaa liikkua laudalla, jotta voi voittaa pelin. Lautapeliin pelaaminen myös kehittää lapsen tarkkaavaisuutta.

Olimme tulostaneet myös erilaisia värityskuvia. Lautapelin jälkeen lapset halusivatkin värittää kuvia ja värityskuvat sai viedä muistoksi kotiin. Värityskuvat ovat tärkeitä lapselle, sillä ne kehittävät lapsen keskittymiskykyä. Jotkut värityskuvat voivat jopa auttaa lasta oppimaan matemaattisia taitoja, sillä lapsi käyttää väistämättä loogisia päättelytaitoja värittäessään värityskuvia erityisen tarkasti.

Tällä kerhokerralla lapsi sai positiivisia kokemuksia. Lapsi sai kokemuksen siitä, että hänen äänensä kuultiin ja hän sai olla päättämässä koko kerran toiminnasta. Vapaassa leikissä lapsen eläytymiskykyä vahvistettiin sekä kykyä asettua toisen asemaan osana leikkiä. Ohjauksessa tärkeänä oli lapsen rohkaisu ja tukeminen, sillä näin lapsi pystyi tekemään hyviä päätöksiä. Tämä voimaannutti lapsen kokemusta itsestään ja kyvystä tehdä päätöksiä omasta elämästä.

7.4.6 Metsän eläimiä havunneulasista

Tuokion tavoitteena oli lapsen ja vanhemman yhteistoiminnallisuuden lisääminen luovia menetelmiä käyttäen. Tarkoituksena oli luoda kokonaisvaltainen aistillinen kokemus. Luovissa menetelmissä on tarkoituksena tukea lapsen itseilmaisua. Luovien menetelmien avulla tuimme lapsen ja vanhemman vuorovaikutusta osana toimintaa. Yhdessä tehdessä ja yhteisiä onnistumisen kokemuksia saamalla, myös vuorovaikutus vahvistui ja syntyi positiivisia muistoja, jonka avulla perhe voimaantui arjen keskellä.

Viimeisellä kerhokerralla teimme siilejä paperipusseista. Tälläkin kerralla käytimme hyväksemme luonnon materiaaleja, kun siilille liimattavat piikit olivat havunneulasia. Ohjeistimme vaihe kerrallaan, miten siilit tehdään. Lapsi ja vanhempi istuivat vierekkäin pöydän ääreen, jotta he pystyivät askartelemaan siiliä yhdessä. Lapsi ja vanhempi tekivät yhteisen siilin ja vanhempi tuki lasta koko toiminnan ajan. Tällä vahvistimme vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta ja yhteistoiminnallisuutta.

Ensin lapsi sai repiä sanomalehdestä palasia, joista tuli paperipussin täytteet. Repiminen on hyvää harjoitusta lapselle, sillä repiessä lapsen havaintomotoriset taidot kehittyvät. Lapsi alkaa hahmottaa, minkä kokoisia palasia kannattaa repiä ja oppii käyttämään sopivan verran voimaa repimisessä. Lehdeä oli pian revitty tarpeeksi ja sitten alkoi palasten rypistely. Tässä vaiheessa tunnusteltiin paperia ensin sileänä ja sitten rypistelyn jälkeen. Pohdittiin yhdessä, miten paperin koko muuttui, kun sitä rypistettiin ja miten sen koostumus muuttui, kun se oli rypistetty. Kun kaikki paperit oli rypistetty, laitettiin ne paperipussin sisään.

Lapsi ja vanhempi muotoilivat paperipussin siilin muotoon ja teippasivat pussin kiinni. Tämän jälkeen lapsi ja vanhempi yhdessä taittelivat siilille rautalangasta jalat ja teippasivat ne siilin pohjaan. Sitten aloimme muistella, mistä väreistä ruskea muodostuu ja sekoitettiin värit. Tämä vaihe tuki lapsen kehitystä oppia eri värejä ja miten uusia värejä syntyy. Lapsi ja vanhempi yhdessä maalasivat siilin ja liimasivat sille silmät. Lopuksi lapsi liimasi havunneulaset siiliin selkään piikeiksi.

7.4.7 Taidenäyttelyn toteuttaminen lapsen oikeuksien päivänä

Taidenäyttelyn tavoitteena oli tuoda Perheentalon toimintaa näkyväksi ja esitellä erilaisia työmenetelmiä. Ideana oli tuoda tietoutta kerhotoiminnasta niin ammattilaisille, kuin lapsiperheillekin. Ammattilaiset saivat tutustua kerhotoiminnan suunnitteluun, eri menetelmien käyttöön ja toteutukseen. Lisäksi lapsiperheet näkivät, millaista toimintaa Kuopiossa on järjestetty ja millaista toimintaa mahdollisesti tullaan järjestämään. Taidenäyttelyn tarkoituksena oli esitellä lasten tekemiä taideteoksia. Taidenäyttely oli konkreettinen päämäärä, joka päätettiin yhdessä perheiden kanssa. Taidenäyttelyn tarkoitus oli tuoda esille lasten teokset ja osoittaa arvostusta niitä kohtaan.

Opinnäytetyömme huipentui Kuopion taidelukio Lumitilla järjestettävään Lapsen oikeuksien päivään. Kerhotoiminnallamme edistimme lasten hyvinvointia ja yhdenvertaisuutta, nämä olivat myös Lapsen oikeuksien päivän teema. Suomi 100-vuoden teemana on ”yhdessä”, ja juuri yhdessä tekeminen korostui kerhossamme vahvasti. Taidenäyttely kuvasi hyvin lasten ja heidän vanhempiansa yhteistoiminnallisuutta ja yhteistä tekemistä.

Lapsen oikeuksien päivä ja taidenäyttely oli rakennettu esteettömäksi niin, että jokainen pystyi osallistumaan tapahtumaan. Taidenäyttelyssä oli myös huomioitu esteettömyys. Taidenäyttelyssä teokset olivat esillä pöydällä, joten esimerkiksi näön vuoksi tukea tarvitsevan lapsen oli mahdollista tunnustella taidenäyttelyn taideteoksia. Kivien tunnustelu ja siilien piikit herättelivät tuntoaistia ja näin myös näön vuoksi tukea tarvitseva pystyi kokemaan taidenäyttelyn. Taidenäyttelyn päätteeksi lapsi sai viedä teokset omaan kotiinsa. Kerhoon osallistuvat perheet olivat toivoneet alussa taidenäyttelyä ja kerhomme toimi projektimaisesti taidenäyttelyyn saakka. Lapset odottivat taidenäyttelyä ja teostensa näkyväksi tuomista kerhon alusta alkaen.

7.5 Eettisyys ja luotettavuus

Sosiaalialan ammattieettiset periaatteet ovat lakiakin laajempi kokonaisuus ja se ohjaa koko sosiaalialan ammatillista toimintaa ja työskentelyn yhteydessä tapahtuvia ratkaisuja. Ammattietiikan mukaan ihmisarvo, ihmisoikeudet ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus ovat kaiken toiminnan lähtökohtia. Ammattietiikan avulla edistetään hyvän elämän toteutumista ja eettisiin perusteisiin nojautuminen ja vaikuttaminen ovat osa sosiaalialan ammatillisuutta. Sosiaalialalla työskennellessä ammattilainen joutuu kohtaamaan erilaisia tilanteita, joissa tulee pohtia sosiaalialalle tärkeiden arvojen merkitystä. (Talentia s.a.)

Kerhotoiminnassamme korostui sosiaalialan ammattieettiset periaatteet. Toimintamme oli matalan kynnyksen palvelua, kaikille vapaaehtoista, ilmaista ja avointa. Tämä edesauttoi kaikkien tasavertais- ta osallistumismahdollisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Pidimme myös erityisen tärkeänä sitä, ettei ketään kerhoon osallistujia syrjitty ja, että kaikki olivat tasavertaisia. Ohjaajina olimme vaitiolovelvol- lisia, mikä mahdollisti luottamukselliset keskustelut. Omalla toiminnallamme rakensimme luottamus- suhteen lapseen ja hänen vanhempansa, ohjaajina olimme helposti lähestyttäviä. Vuorovaikutuk- sellamme loimme turvallisen ja avoimen ilmapiirin ja suhtauduimme hienovaraisesti perheiden elä- mäntilanteisiin, sillä tuen tarpeen myöntäminen voi olla perheille hankalaa. Tämän takia oli tärkeää kohdata perheet arvostaen. Ohjauksessa oli eettisesti tärkeää huomioida vanhempien näkökulma ja paineet vanhemmuudesta.

Sosionomin ammatillisuuden näkökulmasta toiminnassamme oli tärkeää esteettömyys ja saavutetta- vuus, jotka edistävät syrjäytymisen ehkäisemistä. Toimintaamme perustui pedagogisille suunnitel- mille, jotka ohjasivat ammatillista työtettä. Toimintamme aikana mahdollistimme lapsille myöntei- sen ryhmäkokemuksen ja se mahdollistui, sillä huomioimme tuen tarpeen jo pedagogisissa suunni- telmissa, jotta lapsilla oli turvallinen mahdollisuus saada onnistumisen kokemuksia ja olla osana ryhmää. Pedagogisilla suunnitelmilla ennaltaehkäisimme mahdolliset negatiiviset ryhmäkokemukset. Myös havainnoimisella mahdollistimme, että negatiiviset kerhokokemukset jäivät syrjään. Kehitim- me toimintaa niin, että lapsi ja hänen vanhempansa kokivat ryhmän erityiseksi ja voimaannuttavaksi arjessa.

Opinnäytetyössämme jouduimme pohtimaan eettisyyttä toteuttaessa pedagogista dokumentointia, valokuva blogimme kautta. Aluksi meidän tuli kerätä kaikilta osallistujilta valokuvausluvat. Valoku- vausluvassa kysyimme lupaa saada julkaista kuvia internetissä ja sitä haluavatko perheet, että blogi on julkinen vai yksityinen. Vanhemmat myönsivät luvat lasten kuvaamiseen ja kuvien julkaisuun. Kuitenkin jäimme pohtimaan, voimmeko silti laittaa lapsista tunnistettavia kasvokuvia internettiin. Otimme huomioon kuvia ottaessa, ettei kuvista tunnisteta osallistujia. Blogissa oli tärkeä ottaa huo- mioon myös se, ettei sitä kautta kukaan saa tietoa osallistujista, ketä he ovat tai missä he viettävät aikaa, mikä voisi olla haitallista perheelle. Tästä syystä huomioimme internetin vaarat ja loimme blo- gin niin, että eettisyys ja luotettavuus toteutuivat. Kuvaaminen tuli toteuttaa niin, ettei se estänyt kenenkään osallistumista kerhoon.

Tällä hetkellä on yhteiskunnallisestikin käyty keskustelua siitä, onko sallittavaa julkaista lapsista ku- via internetissä, sillä lapsi ei vielä itse ymmärrä, että kuvat ovat internetissä kaikkien katsottavina ja niitä ei välttämättä saa sieltä koskaan pois. Internetissä kuvat voivat helposti levitä väärin käsiin ja tämän takia oli tärkeää, ettei ketään pysty tunnistamaan kuvista tai niissä ei näy mitään merkkejä, mistä lapset voisi tunnistaa. Kuvat on otettu niin, että ne kunnioittavat osallistujien yksityisyyttä, vaikka perheet antoivatkin luvan kuvata ja julkaista kuvia.

7.6 Toiminnan arviointi ja jatkokehitysideat matalan kynnyksen toimintaan

Arviointi vaiheessa palautetta kysimme suullisesti lapsilta ja heidän vanhemmiltaan. Perheet osallistuivat myös blogin arviointiin. Tämän lisäksi käytiin myös palautekeskustelu toimeksiantajan kanssa. Koko opinnäytetyön ajan refleктоimme toimintaa ja tavoitteiden saavuttamista. Arvioinnin pohjalta mietimme kehittämisenäkökulmia. Näitä olivat muun muassa toiminnan kannattavuus ja ajankohta. Kehittämisvaiheessa pohdimme myös blogin ulkoasua ja tulisiko blogin olla asiakaslähtöinen vai ammattilaiselle luotu. Toimeksiantajan toiveesta laadimme blogista lapsiperheille suunnatun. Blogin avulla Perheentalo voi tavoittaa uusia perheitä ja saada toiminnalle näkyvyyttä. Kerhon ajankohta oli perheiden toivoma, mutta silti ilta-aikaan osallistuminen oli vähäistä. Kehittämisen kannalta tulee miettiä olisiko parempi ajankohta esimerkiksi viikonloppuna. Toiminta voisi olla kokonaan avointa. Tällöin tulee huomioida ohjauksen resurssit ja riittävätkö ne avoimeen toimintaan.

Kerhomme oli merkityksellistä perheille. Kerhostamme muodostui tärkeä osa osallistuvien perheiden arkea. Kerhossamme oli monipuolinen ohjelma ja sopivat ohjausmenetelmät. Perheet olivat tyytyväisiä, kun toiminta painottui lapsen ja vanhemman yhteiseen tekemiseen ja vuorovaikutuksen tukemiseen. Tämä tuli ilmi, kun pyysimme perheiltä suullisesti palautetta kerhotoiminnasta. Perheet kertoivat kuinka kerhotoiminta antoi lisää energiaa arkeen ja ohjaus oli innostavaa. Perheiden kanssa työskennellessä tärkeää on panostaa toimintaan ja yksilöllisyyteen, vaikkei osallistujia ole määrällisesti paljon.

Lähdimme pohtimaan kehitysideoita sinisen meren strategian avulla. Sinisen meren strategian laatimisessa on tärkeää keskittyä kokonaiskuvaan. Merkittävää strategiassa on painopiste, erilaisuus ja mieleenpainuva toiminnankuvaus. Painopisteellä tarkoitetaan, toimeksiantajan palveluita, asiakaslähtöisyyttä, esteettömyyttä sekä osallisuutta. Erilaisuus näkyy Perheentalolla siinä, että se on matalan kynnyksen maksuton palvelu. Toiminta houkuttelee asiakkaita, sillä se on mieleenpainuvaa ja lapsi- sekä perhelähtöistä. Nämä kolme piirrettä tulee toteutua, jotta toiminta on johdonmukaista. Sinisen meren strategiasta käytimme nelikenttä mallia. Nelikenttämallissa kehitystyö jaetaan neljään osaan: poista, korosta, supista sekä luo. (Chan 2015, 70–74.)

KUVIO 4. Sinisen meren strategian nelikenttä analyysi

Kuviossa 4 on esitelty sinisen meren strategian avulla toiminnan jatkokehitysmalli. Aluksi pohdimme, mitä nykyisestä toiminnasta tulee poistaa. Ajatuksena nousi esille, että kerho-termin käyttäminen saattaa luoda vääränlaisen kuvan toiminnasta. Kun puhutaan kerhotoiminnasta perheet voivat kokea sen sitovana toimintana ja tämän takia karttavat toimintaa. Kerho-termin käyttäminen voi tehdä toiminnasta vaikeammin lähestyttävää, eikä se silloin täytä matalankynnyksen palvelun edellytyksiä. Kuitenkin kerho-termi voi luoda myös turvallisuuden tunnetta, sillä kerhossa ryhmä ja ohjaajat pysyvät usein samana. Etenkin erityistä tukea tarvitseville lapsille tämä on merkityksellistä. Jatkokehitysideana kerho sana tulisi korvata esimerkiksi toiminta sanalla, jolloin toiminta kuulostaa helpommin lähestyttävältä. Matalankynnyksen palvelua kehittäessä on tärkeää, etteivät perheet koe painetta sitoutua toimintaan. Lapsiperheen arki voi olla hektistä ja arjessa on omat haasteensa. Toiminnan tulisi olla sellaista, minne voi tulla silloin kun perheelle sopii, eikä haittaa, jos yksi kerta jää välistä. Tällöin perheillä on matalampi kynnyks osallistua toimintaan. Tästä samasta syystä toiminnan tulisi olla avointa kaikille, ilman sitoutumista ja ilmoittautumista. Tämä tekee toiminnasta kynnyksetöntä toimintaa.

Toiminnassa tulisi korostaa esteettömyyttä, avoimuutta sekä lapsilähtöisyyttä. Perheillä on tarve toimintaan mikä on esteetöntä, avointa ja ilmaista. Tätä tulisi korostaa, jotta kaikki perheet tavoitetaisiin. Mainonnassa tulisi korostaa, että erityislapsen lapset voivat osallistua toimintaan, mutta kuitenkin niin, ettei se sulje pois niitä perheitä, jotka eivät tarvitse tukea. Lapsilähtöisyydellä saadaan innostettua ja motivoitua lapset mukaan toimintaan ja sillä varmistetaan, että toiminta on lapsille mielekäs. Näiden asioiden korostamisella varmistetaan, että perheet tietävät toiminnan olevan kynnyksetöntä ja kaikille avointa. Tärkeä on tuoda tietoutta perheille, että toiminta on kaikille suunnattu riippumatta perheen lähtökohdista. Tämä tarkoittaa sitä, että toimintaan voi osallistua riippumatta perheen varallisuudesta, kulttuurillisesta taustasta tai perheen haasteista.

Jatkokehittämisen kannalta olisi tärkeää, että perheille järjestetään avointa toimintaa ja perheet osallistetaan mukaan suunnitteluun. Perheet toivovat luovaa toimintaa, mutta jatkokehityksen kannalta, olisi myös tärkeää tarjota perhelähtöistä toimintaa. Luova toiminta voi luoda perheelle paineita epäonnistumisesta, jos aiemmat kokemukset luovasta työskentelystä ovat negatiivisia. Tästä syystä kehitimme myös blogin, sieltä perheet näkevät, mitä kerhossa on tehty ja tämä madaltaa kynnystä osallistua toimintaan. Toiminnan näkyväksi tekemisessä tulee erityisesti ottaa huomioon vanhemmat ja heidän voimavarojen tukeminen.

Toimintaan osallistuminen ei saisi luoda paineita vanhemmuudesta, vaan kertoa selkeästi, että toiminnassa tehdään yhdessä lapsen kanssa, mutta samalla vanhempi voi myös saada vertaistukea vanhemmuuteen. Ohjauksessa on tärkeää tarjota vanhemmille psykososiaalista tukea paineisiin. Perheen arki voi olla kotona haastavaa ja arkisetkin asiat voivat tuntua selviytymiseltä. Toimintaa mainostaessa olisi merkityksellistä tuoda esille, että toiminnan yhteydessä on mahdollisuus vertaistukeen. Saman toimintakerran aikana mahdollistettaisiin lapsille kuin myös heidän vanhemmilleen omaa toimintaa ja aikaa, mutta myös yhteistä tekemistä. Näin toiminta olisi vanhemmuutta tukevaa ja vanhempi saisi toiminnasta itsekkin enemmän irti ja osallistumisen kynnyks madaltuisi.

Perheiden tavoittaminen on ollut suuri haaste ja tärkein jatkokehitystä ajatellen. Miten tavoittaa ne perheet, jotka eivät käy Perheentalolla ja kellä olisi tarve tällaiselle toiminnalle? Haastavaa on ollut varsinkin tavoittaa perheet, jotka eivät enää ole kotona, vaan vanhemmat ovat työelämässä ja lapset päivähoitossa. Mainontaa tulisi kehittää niin, että se tavoittaisi kaikki erilaiset perheet taustoista riippumatta. Jatkokehityksen kannalta esiin nousi palveluohjauksen näkökulma. Perheitä voitaisiin ohjata toimintaan muun muassa neuvolasta, jolloin voitaisiin tavoittaa niitäkin perheitä, jotka eivät ole vielä käyneet Perheentalolla.

Myös kerhon ajankohtaa voisi miettiä yhdessä perheiden kanssa. Perheentalolle on keväällä tulossa toimintaa, jossa ajankohdat mietitään perheiden kanssa yhdessä. Tällä kokeillaan, onko toiminta silloin helpommin lähestyttävää. Perheet toivovat usein iltatoimintaa, mutta useassa kerhossa on huomattu, että ilta-aikaan osallistujia määrä on pieni. Ilta-aikaan osallistujia on usein vähemmän, mikä tarjoaa hyvät lähtökohdat erityistä tukea tarvitseville perheille ja heidän yksilölliseen huomioimiseen. Heidät vain tulisi tavoittaa paremmin ja informoida heille toiminnan merkityksestä. Jatkon kannalta voi myös pohtia, olisiko erityistä tukea tarvitseville mahdollista saada palvelua kotiin. Viikonloppu ajankohtana voisi olla myös mahdollisuus, mutta samalla viikonloput ovat perheille se hetki, kun rauhotutaan ja hoidetaan asioita, joita ei viikolla ehditä.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyömme tavoitteena oli mahdollistaa perheille yhteinen osallistava, esteetön ja maksuton yhteinen harrastustoiminta. Kerhotoiminnallamme mahdollistimme vanhemmille ja lapsille yhteisen harrastuskokemuksen, jossa vanhemmalla oli mahdollisuus saada vertaistukea. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli luoda avointa lapsilähtöistä toimintaa, joka mahdollistaa tasavertaisen ryhmään kuulumisen ja ennaltaehkäisee syrjäytymistä. Vuonna 2014 tehdyssä lapsiperheiden hyvinvointitutkimuksessa (THL) vanhemmat kokivat uupumusta arjessa. Tutkimuksessa ilmeni, että tarvitaan toimintaa, joka vastaa perheiden tarpeisiin. Tästä syystä johtopäätöksenä voimme sanoa, että tällaiselle tavoitteelliselle toiminnalle on tarvetta. Lapsen ja vanhemman yhteisellä kerhotoiminnalla voidaan voimaannuttaa perheitä eri työmenetelmillä ja tukea heidän jaksamistaan arjessa, mikä ennaltaehkäisee syrjäytymistä.

Opinnäytetyömme oli merkittävä, sillä kehitimme ennaltaehkäisevää matalan kynnyksen toimintaa. Kerhomme oli merkittävä osallistuville perheille, sillä he saivat yksilöllistä tukea ja erilaisia keinoja arjen haasteisiin. Kerhoon osallistuminen tuki vanhempien ja lasten keskinäistä vuorovaikutusta. Kerhomme mahdollisti uusien ystävyysuhteiden luomisen ja mahdollisuuden tasavertaiseen keskusteluun. Tällä on suuri merkitys etenkin yksinäisille vanhemmille. Vertaistuella tuetaan vanhemman jaksamista, sillä se heijastuu lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen, mikä taas voi vaikuttaa lapsen kehitykseen.

Opinnäytetyömme johtopäätöksenä voimme sanoa, että ilta-aikaan perheiden osallistuminen on vähäistä. Aiemmassa tutkimuksessa Perheentalolle (2016) todettiin, että Perheentalo oli vielä monille perheille entuudestaan tuntematon. Kyseisessä tutkimuksessa ilmeni myös, että Perheentalon toimintaa tulisi markkinoida ja mainostaa enemmän. Opinnäytetyötämme toteuttaessa havaitsimme haastavaksi perheiden tavoittamisen. Perheentalon toimintaa mainostetaan laajasti sosiaalisessa mediassa ja eri lehdissä sekä tiedotetaan perheitä laajan yhteistyöverkoston kautta. (Heimonen ja Pitkänen 2016, 30.) Johtopäätöksenä aiemman tutkimustiedon sekä tämän opinnäytetyömme pohjalta voimme todeta, että perheen arki voi olla liian hektistä, jotta perhe voi osallistua arki-iltana järjestettävään toimintaan.

Waldénin (2006, 125–126) mukaan erityistä tukea tarvitsevien lasten voi olla haastavaa saada päivähoidtoa. Tähän vaikuttavat hoitopaikan saamisen vaikeus, hoitajien muuttuminen ja vaikeat kulkuyhteydet. Tämä voi tarkoittaa sitä, että usein toinen vanhemmista jää hoitamaan lasta kotiin. Tällöin vanhempi voi kokea iltatoimintaan lähtemisen päivän päätteeksi voimavaroja kuluttavaksi. Vanhempien käydessä töissä voi arjen aikatauluttaminen taas olla jo valmiiksi haasteellista ja vanhemmat voivat kokea iltatoiminnan voimia kuluttavaksi eikä voimaannuttavaksi. Tämän takia toiminnan näkyväksi tekemisessä olisi tärkeää tuoda esille, että toiminta on vanhemmuutta tukevaa ja perheiden tarpeista rakennettua. Tämä tutkimus tuki meidän opinnäytetyössämme saamiamme tuloksia, sillä havaitsimme, että perheen arki voi olla liian haastavaa, jotta perhe kykenee osallistumaan iltatoimintaan.

Laitinen toteaa tutkimuksessaan (2007) vanhemman työn ja perheen yhteensovittamisen haastavuuden. Tutkimuksessa nousi esille vanhempien velvollisuudet niin perheeseen kuin työhön sekä ajankäytön haasteellisuus. Siinä ilmeni myös, että yksi stressaavimmista tekijöistä perheen arjessa oli ajankäyttö ja sen riittämättömyys. (Laitinen 2007, 43.) Nämä tutkimustulokset tukevat myös tuloksia opinnäytetyöstä. Lapsiperheille voi olla liian haastavaa osallistua arki-iltana toimintaan. Tästä syystä kehityksen kannalta tulee miettiä olisiko toiminta perhelähtöisempää, jos se järjestettäisiin viikonloppuisin.

Tutkimuksessa Waldén (2006, 128–130) nosti esille vanhemman huolen lapsesta. Vanhemmalla on huoli lapseen liittyvistä eri riskitekijöistä, leimaantumisen ja tulevaisuudesta. Vanhempi voi kokea toimintaan osallistuminen enemmän huolenaiheena kuin voimaannuttavana kokemuksena. Toimintaan osallistuminen voi vanhemmasta tuntua sisältävän useita riskitekijöitä, kuten paikalle saapumisen haasteet, muiden ennakkoluulot sekä uusi ympäristö. Kerhon toimintaa tulisi markkinoida korostaen toimintaympäristön turvallisuutta ja matalan kynnyksen osallistumista. Opinnäytetyömme toiminnan toimintaympäristö oli suvaitseva ja turvallinen. Jatkokehityksen kannalta olisi hyvä hyödyntää blogia, joka voi rohkaista myös erityisen lapsen vanhempia osallistumaan matalan kynnyksen harrastustoimintaan, sillä se mallintaa toimintaa. Perheentalon toiminta on vanhempaa voimannuttavaa ja siellä on mahdollista saada vertaistukea.

9 POHDINTA

Perheiden eriarvoistuessa tällaisella matalan kynnyksen toiminnalla voidaan tukea perheitä ja vähentää eriarvoisuutta. Matalan kynnyksen toimijat ovat suuressa roolissa ennaltaehkäisevässä työssä. Kerhotoiminnalla edistimme perheiden tasavertaisuutta ja osallisuuden kokemusta. Varhainen tunnistaminen on tärkeää perheiden kanssa työskennellessä, sillä sosiaalialan ammattilaisena tulee tunnistaa myös mahdollinen tarve lastensuojeluun. Jatkokehityksen kannalta olisi tärkeää, että tällaista toimintaa järjestetään myös jatkossa ja perheillä on mahdollisuus saada tukea perheen arkeen maksutta. Opinnäytetyömme tavoitteiden pohjalta loimme osallistavan, esteettömän, maksuttoman ja yhteistoiminnallisen harrastetoimintamallin, mikä mahdollisti perheiden tasavertaisen aseman tässä eriarvoistuvassa yhteiskunnassa.

Järjestöillä on tärkeä rooli tasavertaisen harrastetoiminnan järjestämisestä alle kouluikäisille lapsille. Tasavertaisella harrastetoiminnalla voidaan lisätä lapsen ja vanhemman osallisuutta, mikä ennaltaehkäisee syrjäytymistä. Lapsen ja vanhemman yhteisellä harrastetoiminnalla voidaan myös tukea vanhemman jaksamista ja arjesta selviytymistä. Matalan kynnyksen harrastetoiminnassa toteutuu erityistä tukea tarvitsevien lasten tasa-arvoisuus. Tämä on merkityksellistä ennalta ehkäisevän työn kannalta. Opinnäytetyömme antaa mallin perhelähtöisestä, lapsen ja vanhemman yhteisestä kerhotoiminnasta, joka myös tarjoaa tuen vanhemmuuteen.

Kohderyhmäksemme valikoituivat 5-vuotiaat lapset ja heidän vanhempansa. 5-vuotias lapsi on otollisessa iässä matalan kynnyksen palvelun toimintaan. Perheiltä tuli selkeä toive toiminnan järjestämisestä tälle ikäryhmälle. Tämä ikäryhmä tuki opiskelijoina ohjaustaitojemme kehitystä ja ammatillisuutemme kasvua. 5-vuotias lapsi soveltuu hyvin kerhotoimintaan, sillä lapsen kehitystaso on otollisessa vaiheessa. Tässä vaiheessa lapsi harjoittelee kouluvalmiuksia ja ryhmässä toimimisen taitoja. Nämä ovat tärkeitä asioita varsinkin erityistä tukea tarvitseville lapsille, joilla ei välttämättä ole aiempaa ryhmäkokemusta. Tämän takia tällaisen kerhotoiminnan järjestäminen on tärkeää, sillä se tukee lapsen kehitystä ja kouluvalmiuksia. Lasten osallistuminen kerhon suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin oli tärkeää, sillä lapsi sai kokemuksia, että hän on merkityksellinen ja hänen ajatusmaailmaa arvostetaan sellaisena kuin se on. Tämä ikäryhmä tuki meidän ammatillisuuden kehittymistä.

Kehittämistyöllämme saimme tuotettua yksilöllisesti merkittävää toimintaa lapsiperheille. Toimintamme oli lapsiperheitä voimaannuttavaa ja vuorovaikutusta tukevaa. Toimintamme oli yksilöllistä vanhemman ja lapsen ohjaamista ja heidän välistään vuorovaikutusta lisäävää. Vanhemmuuden tukeminen oli merkittävässä roolissa opinnäytetyössämme. Lapsilähtöisyys oli koko toimintamme lähtökohta ja se tuli esille jokaisen toimintakerran pedagogisessa suunnitelmassa. Lapsilähtöisyyden ja osallisuuden kautta lapsi pystyi kokemaan itsensä merkitykselliseksi ja arvokkaaksi yksilöksi. Tämä tuli ilmi muun muassa, kun lapset saivat päättää kerholle nimen. Lapsilähtöisyyttä tuimme kuvakorteilla ja vuorovaikutuksen selkokielisyydellä. Ohjattua toimintaa oli tärkeää järjestää perheille, sillä useimmiten toiminta on avointa eikä ohjattua. Yhteisellä toiminnalla mahdollistimme myönteisen vuorovaikutuksen vanhemman ja lapsen välille.

Kerhomme oli merkityksellinen erityistä tukea tarvitseville lapsille ja heidän vanhemmilleen, sillä esteettömyys mahdollisti tasavertaisen osallistumisen. Kerhomme mahdollisti osallistumisen harraste-toimintaan, auttoi luomaan positiivisia ryhmäkokemuksia ja mahdollisuuden vertaistukeen. Vertaistuen mahdollisuus on tärkeää erityislasten vanhemmille, sillä vanhempi voi jakaa omia kokemuksiaan ja saada tukea arjen hallintaan. Kerhossamme oli tiivis ja turvallinen ilmapiiri, jossa myös erityistä tukea tarvitsevat lapset pystyivät luomaan uusia ystävyyssuhteita. Yksilöllisellä ohjauksella mahdollistimme tasavertaisen osallistumisen toimintaan. Lapsen ja vanhemman yhteinen kerhoharrastus oli voimaannuttava niin lapselle kuin vanhemmalle. Vanhemmat kokivat, että oman lapsen kanssa toimiminen kerhossa oli innostavaa ja palkitsevaa ja lisäksi lapset saivat tarvitsemansa yksilöllisen huomioinnin ohjaajilta ja vanhemmalta.

Opinnäytetyömme oli merkittävä Kuopion Perheentalolle, sillä lisäsimme heidän näkyvyyttään blogilla ja toiminnan järjestämisellä. Blogi jäi myös Perheentalon käyttöön, joten he voivat jatkossa hyödyntää sitä kerhotoiminnan suunnittelussa ja näkyvyyden lisäämisessä. Kerho ja blogi tavoittivat myös uusia asiakkaita Kuopion Perheentalolle. Blogilla voidaan jatkossa madaltaa kynnystä osallistua ohjattuun toimintaan, sillä perheet voivat nähdä blogista mitä on aiemmin tehty Perheentalolla. Blogimme mahdollistaa laajemman tallennusmahdollisuuden ja digitalisaatiossa mukana pysymisen. Digitalisaatio mahdollistaa perheille helpon ja nopean tiedon saannin matalan kynnyksen toiminnasta. Tämän takia opinnäytetyömme malli blogin hyödyntämisestä on merkittävä. Perheentalo voi hyödyntää jatkossa opinnäytetyössämme ilmenneitä jatkokehitysideoita toiminnan kehittämiseen. Eri järjestöt voivat hyötyä opinnäytetyöstämme ja blogistamme, sillä järjestöjen kehittäessä uutta toimintaa voivat he käyttää blogia ja opinnäytetyötä apuna ideoinnissa. Toimme myös opinnäytetyöllämme esiin varhaiskasvatuksen näkökulman osana järjestötyötä. Usein varhaiskasvatus mielletään vain päivähoitoon, vaikka varhaiskasvatussuunnitelmaa voidaan soveltaa myös järjestötoiminnassa ja lapsen kehityksen kannalta se olisi suotuisaa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan pedagoginen dokumentointi on tärkeä työmenetelmä varhaiskasvatuksessa. Tästä syystä pedagoginen dokumentointi oli merkittävä osa opinnäytetyötämme. Loimme blogin toiminnastamme käyttäen pedagogista dokumentointia. Kerhotoiminnan pedagogisella dokumentoinnilla vahvistimme ja lisäsimme lasten ja vanhempien osallisuutta, sillä he saivat osallistua blogin arviointiin ja kehittämiseen. Pedagogisella dokumentoinnilla tuimme meidän havainnointiamme ja toimintamme reflektointia, sillä menetelmä mahdollisti myös jälkikäteen havaintojen tulkitsemisen. Tämä on tärkeää lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen huomioimisen kannalta. Hyödynsimme pedagogista dokumentointia kerhotoiminnan pedagogisten suunnitelmien teossa, sillä sen avulla pystyimme kiinnittämään erityistä huomiota lapsen tuen tarpeisiin.

Opinnäytetyöllämme oli suuri merkitys meille ammatillisesti. Opinnäytetyömme myötä asiantuntijuutemme kehittyi ja ymmärrys varhaiskasvatusta ja sosiaalialaa kohtaan syventyi. Pedagogisten suunnitelmien kautta kehitimme omaa asiantuntijuutta ja toimme esiin kykyämme suunnitella, toteuttaa, arvioida ja kehittää toimintaa. Opinnäytetyömme avulla kykymme suunnitella esteetöntä toimintaa kehittyi, sillä opimme huomioimaan myös erityistä tukea tarvitsevat lapset jokaisessa pedagogisessa suunnitelmassa. Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa näkyi meidän herkkyyks havaita lapsen

pedagogisia tarpeita. Osana kehitystyön suunnittelua huomioimme kestävän kehityksen, sillä toimintamme tuki niin lapsen kuin hänen vanhempansa hyvinvointia, osallisuutta ja vähensi eriarvoisuutta.

Tästä syystä opinnäytetyömme on merkityksellinen ammattialllemme ja se tukee meidän ammatillista osaamista. Opinnäytetyön aikana reflektoimme omaa toimintaamme, mikä mahdollisti omien ohjaustaitojemme ja ammatillisuutemme kehittymisen. Nopeasti muuttuvat tilanteet kerhossa vaativat meiltä tilanteen lukutaitoa ja kykyä tehdä johdonmukaisia päätöksiä. Tällaisia tilanteita olivat muun muassa osallistujamäärien vaihtuvuus. Opinnäytetyöprosessin aikana olimme tiiviisti yhteistyössä Perheentalon työntekijöiden kanssa, jotta kerhon tarkoitus ja tavoitteet sitoutuivat osaksi Perheentalon toimintaa. Teimme työtä hyvin oma-aloitteisesti ja sitoutuneesti, jolla osoitimme omaa asiantuntijuutta. Laadimme kaikki dokumentit suunnitelmallisesti ja eettisyys huomioiden, mikä mahdollisti meiltä laadukkaan kehittämistyön toteutuksen. Asiantuntijuutemme vahvistui, sillä käytimme kehittämistyöhömmä soveltuvia työmenetelmiä tarkoituksenmukaisesti. Tietämyksemme varhaiskasvatuksesta on laaja ja monipuolinen, sillä molemmat erikoistuimme opinnoissamme varhaiskasvatukseen. Tästä syystä toimintamme oli tavoitteellista ja ratkaisut perusteltuja, sillä toiminnan pohjana oli uusin varhaiskasvatussuunnitelma ja opintojen aikana karttunut teoriapohja perheiden asiantuntevaan kohtaamiseen ja erityisen tuen tarpeen havaitsemiseen ja huomioimiseen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

- AUTISMILIITTO s.a . Esteettömyys asenteeksi. [verkkosivu]. Autismiliitto. [Viitattu 2018-01-09.] Saatavissa: http://www.autismiliitto.fi/toimintaa_ja_tukea/esteettomyys
- CHAN, Kim W 2015. Sinisen meren strategia. Löydä markkina-aluea kilpailun ulkopuolelta. Talentum: Helsinki.
- EKHOLM, Elina 2009. Monimuotoisuus ja esteettömyys. Espoo: Ennora.
- ERONEN, Heikki 2011. Voimaannuttava johtaminen työtyytyväisyyden ja työkyvyn edistäjänä poliisilaitoksissa. Väitöskirja. Johtamiskorkeakoulu. Tampereen yliopisto. [Viitattu 2018-02-05.] Saatavissa: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66832/978-951-44-8600-5.pdf?sequence=1>
- FREEMAN, MICHAEL D. A. 2006. Children's Health and Children's Rights. Martinus Nijoff: The Netherlands.
- HAARNI, Ilkka 2006. Keskenäistä yhdenvertaisuutta: vammaisten henkilöiden hyvinvointi ja elinolot Suomessa tutkimustiedon valossa [verkojulkaisu]. Stakesin raportteja 6/2006. [Viitattu 2017-12-28.] Helsinki: Stakes. Saatavissa: <http://www.stakes.fi/verkojulkaisut/raportit/R6-2006-VERKKO.pdf>
- HEIMONEN, Sannamaria ja PITKÄNEN, Elina 2016. Esteetön Perheentalo. Tutkimus Kuopion Perheentalon fyysisen ja sosiaalisen esteettömyyden edellytyksistä ja vaatimuksista. Savonian ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 2018-01-08.] Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/120472/Heimonen_Sannamaria%20ja%20Pitkanen_Elina.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- HOKKANEN, Simo ja STRÖMBERG, Oiva 2006. Laatuun johtaminen. Elämään laatua. Jyväskylä: Sho Business Development Oy.
- HUJALA, Anne 2011. Eriyistä tukea tarvitseva lapsi on ensisijaisesti lapsi. Lapsen oikeudet osaksi vammaispolitiikkaa. Jyväskylä: Lapsiasiavaltuutetun toimisto.
- JANTUNEN, Timo ja LAUTELA, Raija 2011. Lapsilähtöinen esiopetus. Helsinki: Tammi.
- JÄMSÄ, Kaisa ja MANNINEN, Elsa 2000. Osaamisen tuotteistaminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi.
- KARIKUMPU, Saana 2013. Lapsilähtöisyyttä etsimässä. Hämeen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 2017-12-13.] Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/56844/Karikumpu_Saana.pdf
- KARLING, Marjo, OJANEN, Tuija, SIVÉN, Tuula, VIHUNEN, Riitta ja VILÉN, Marika 2008. Lapsen aika. Helsinki: WSOY.
- KARLSSON, Liisa 1999. Saduttamalla lasten kulttuuriin, verkostotyön tuloksia kuperkeikkakyydissä. Stakesin raportteja 247. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- KARLSSON, Liisa 2003. Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS kustannus.
- KARLSSON, Liisa, LEVAMO, Tiina-Maria ja SIUKONEN, Salla 2006. Sinun, minun, meidän mango. Sadutusta yli kulttuurirajojen. Taksvärkki ry. Multiprint.
- KORKIAKANGAS, Mirja 2005. Perheen voimavaroja etsimässä. Tapaustutkimus asiakaslähtöisistä työorientaatioista lastensuojelun perhetyössä. Lisensiaatintyö. Lapin yliopisto. Lapsi- ja nuorisososiaalityö. [Viitattu 2018-02-05.] Saatavissa: <http://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=301f97d4-ed21-4921-bf2a-2a0997746858>
- KUOPION PERHEENTALO 2017. Toiminta [verkkosivu]. Perheentalo. [Viitattu 2017-12-11.] Saatavissa: <https://www.kuopionperheentalo.fi/toiminta/>

- KUOPION PERHEENTALO s.a. Toimintamalli [verkkosivu]. Perheentalo. [Viitattu 2017-12-13.] Saatavissa: <http://www.perheentalo.fi/fi/Toimintamalli/Tavoitteet+ja+Perheentalon+periaatteet.html>
- KESKINEN, Soili ja VIRJONEN, Heli 2004. Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitosa. Tammi: Helsinki.
- LAITINEN, Katja 2007. Vanhempien kokemuksia työn ja perheen yhteensovittamisesta pikkulapsiperheiden arjessa. Jyväskylän yliopisto. Varhaiskasvatuksen laitos. Pro-gradu tutkimus. [Viitattu 2018-01-08.] Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18207/URN_NBN_fi_jyu-2007417.pdf?sequence=1
- LAKI PERUSOPETUKSESTA. L 24.6.2010/642. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2018-01-05.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628#L4P17>
- LAKI SOSIAALIHUOLLOSTA. L 1301/2014. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2018-01-05.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301#Pidp452164912>
- LAMMI-TASKULA, Johanna ja KARVONEN, Sakari 2014. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014 [verkkajulkaisu]. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2018-02-13.] Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-270-6>
- LEEMANN, Lars ja HÄMÄLÄINEN, Riitta-Maija 2015. Matalan kynnyksen palvelut. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra) [verkkajulkaisu]. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2018-02-05.] Saatavissa: www.thl.fi/sokra.
- LINDON, Jennie 2011. Supporting Children's Social Development: Positive Relationships in the Early Years. Practical Pre-School Books: London.
- MACINTYRE, Christine ja DEPONIO, Pamela 2003. Identifying and supporting children with specific learning difficulties. Roudedgafalmer: New York.
- MEDIALEIKIN OHJAUSKIRJA s.a. Luku 5. Lapsilähtöisyys [verkkajulkaisu]. [Viitattu 2017-12-21] Saatavissa: <http://www.medialeikki.fi/periaatteet/lapsilahtoisuus.pdf>
- MLL s.a . Lapsella on omat oikeudet [verkkajulkaisu]. Mannerheimin lastensuojeluliitto. [Viitattu 2017-04-23.] Saatavissa: <https://www.mll.fi/mll/lastenoikeudet/>
- MLL 2017. Lapsen kavu ja kehitys 5-6V [verkkajulkaisu]. Mannerheimin lastensuojeluliitto. [Viitattu 2017-12-18.] Saatavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/5-6-v/>
- MÄÄTTÄ, Paula ja RANTALA, Anja 2010. Tavallinen erityinen lapsi. Yhdessä tekemisen toimintamalleja. Ps-kustannus: Juva.
- MÄÄTTÄ, Paula ja RANTALA, Anja 2016. Tavallinen erityinen lapsi. Onnistuneen yhteistyön arvoitusta ratkomassa. Ps-kustannus: Juva
- NURMI, Jari-Erik, AHONEN, Timo, LYYTINEN, Heikki, LYYTINEN, Paula, PULKKINEN, Leo ja RUOPPILA, Isto 2014. Ihmisen psykologinen kehitys. PS-Kustannus: Jyväskylä.
- NURMI, Suvielise ja RANTALA, Kaisa 2011. Näyn ja Kuulun. Lapsen etu ja osallisuus. Helsinki: Lasten Keskus Oy.
- OPETUSHALLITUS 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 [verkkajulkaisu]. Opetushallitus. [Viitattu 2018-01-05.] Saatavissa: http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf
- PAASIKIVI, Petra ja WALDÉN, Saara 2018. ERILAISET ELÄIMET - KERHO. Lapsi- vanhempikerho [verkkosivu]. Blogi. [Viitattu 2018-02-13.] Saatavissa: <https://vanhempilapsikerho.wordpress.com/>
- PAJULAMMI, Henna 2014. Lapsi, oikeus ja osallisuus. Tallentum: Helsinki.
- RANTALA, Anja 2002. Perhekeskeisyys- puhetta vai todellisuutta? Työntekijöiden käsitykset yhteistyöstä erityistä tukea tarvitsevan lapsen perheen kanssa. Jyväskylän yliopisto.

RÄSÄNEN, Juhani 2006. Voimaantumisen mahdollistaminen ja ratkaisut. Julkiviestintä Oy: Järvenpää.

TALENTIA s.a . Sosiaalialan ammattietiikka [verkkojulkaisu]. Talentia. [Viitattu 2018-01-04.] Saatavissa: <http://www.talentia.fi/tyoelama/ammattietiikka>

THL 2014. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014: Lasten oikeudet toteutuvat Suomessa vain osittain [verkkojulkaisu]. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. [Viitattu 2018-01-23.] Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/-/lapsiperheiden-hyvinvointi-2014-lasten-oikeudet-toteutuvat-suomessa-vain-osittain>

THL 2016. Osallisuus [verkkojulkaisu]. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. [Viitattu 2018-01-23.] Saatavissa:

<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lasten-osallisuus>

THL 2017. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) [verkkojulkaisu]. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. [Viitattu 2018-01-05.] Saatavissa:

<https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->

TOZER, Rosemary 1999. At the Double. Supporting families with two or more severely disabled children. National Children's Bureau Enterprise: London.

TURJA, Leena 2011. Lapset osallisina- kohti uutta varhaiskasvatuskulttuuria [verkkolehti]. Suomen varhaiskasvatus ry. [Viitattu 2018-02-06.] Saatavissa: <http://ecef.org/wp-content/uploads/2014/03/2011-3-Turja.pdf>

UNICEF s.a . Mikä on lapsen oikeuksien sopimus? [verkkojulkaisu]. Unicef. [Viitattu 2018-01-23.] Saatavissa: <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus/>

UNICEF s.a . Sosiaalinen esteettömyys [verkkojulkaisu]. Unicef. [Viitattu 2018-01-23.] Saatavissa:

<https://www.unicef.fi/unicef/tyomme-suomessa/mukana-2/esteettomyys--sosiaalinen-esteettomyys/>

VETELÄINEN, Susanna 2014. Me ei olla vammaisia, me ollaan kuntalaisia. Oulun ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. [Viitattu 2017-09-21.] Saatavissa:

<https://www.theseus.fi/handle/10024/78119>

VETONIEMI, Jukka 2017. Näe minut- yläkouluikäisen nuoren osallisuuden tukeminen [verkkojulkaisu]. Prezi. [Viitattu 2018-02-05.] Saatavissa: https://prezi.com/xlssdhmuevmg/nae-minut-ylakouluikaisten-nuoren-osallisuuden-tukeminen/?utm_campaign=share&utm_medium=copy

VILKKA, Hanna ja AIRAKSINEN, Tiina 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

WALDÉN, Anne 2006. "Muurinsärkijät". Tutkimus neurologisesti sairaan tai vammaisen lapsen perheen selvityksen tukemisesta. Väitöskirja. Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos. Kuopion yliopisto. Kopijyvä: Kuopio.

LIITE 1: PEDAGOGISET SUUNNITELMAT

Toiminnan suunnittelurunko 5.9.2017

Ohjaajat Saara Waldén, Petra Paasikivi	Päiväys 5.9.2017
Suunnitelman hyväksyjä (työpaikkaohjaaja): Kuopion Perheentalo	
Oppi- ja ohjaustuokion nimi/aihe Tutustumiskerta	
Tavoitteet <ul style="list-style-type: none"> - tutustua toisiin - luoda luottamussuhde lapsiin - luoda kannustava ja avoin ilmapiiri kerhoon - kartoittaa lasten toiveita ja suunnitella kerhokertoja - kerromme omia ideoita kerhon toteutuksesta - kerhon nimen keksiminen 	
Menetelmät <ul style="list-style-type: none"> - kuvakortit - tutustumisleikit - nimileikki 	

Orientointi ja motivointi <ul style="list-style-type: none"> - otamme lapset ja vanhemmat mukaan toiminnan suunniteluun - lapset saavat itse valita kerhon nimen - leikkimielisyys
Tila ja ryhmittely <ul style="list-style-type: none"> - Perheentalon tilat, joissa mahdollisuus jakotilaan
Toiminnan kulku, vaiheet ja ajankäyttö <ol style="list-style-type: none"> 1) Alku tervehdykset ja esittäytyminen (5min) 2) Kerromme lapsille ja heidän vanhemmilleen ideoitamme kerhon toteutuksesta (5min) 3) Nimileikki (5min) 4) Nimileikki (5min) 5) Kuvakorttien avulla kartoitetaan lasten toiveita (10min) 6) Nimileikki (5min) 7) Kerhon nimen keksiminen leikin avulla (10min) 8) Iltapala ja lopetus (15min)

Toiminnan konkreetti kuvaus/tilanteen eteneminen käytännössä

Aluksi kerholaiset saapuvat paikalle ja ohjaamme heidät naulakoille riisumaan ulkovaatteet pois. Tämän jälkeen kättelemmme kerholaiset ja esittelemme itsemme heille.

Sitten siirrymme olohuoneen lattialle istumaan ja kerromme ideoitamme ja ajatuksiamme kerhon toteutuksesta

Sen jälkeen aloitamme ensimmäisen tutustumisleikin, joka on Nimipallo. Leikissä istumme piirissä. Tarkoituksena on vierittää pallon sille, kenen nimen haluaa oppia. Se, joka saa pallon, kertoo nimensä ja jatkaa leikkiä edelleen. Nimipallon jälkeen leikimme toista tutustumisleikkiä, jossa kerrataan nimiä ja sitä mistä kukin tykkää. Minä pidän leikissä, leikkijät ovat piirissä. Yksi leikkijöistä aloittaa sanomalla, mistä pitää. Ne leikkijät, jotka pitävät samasta asiasta nostavat käden ylös ja sanovat oman nimensä.

Leikkien jälkeen tuomme lattialle kuvakortteja, joissa on erilaisia tekemisiä. Kuvakorttien avulla osallistamme lapset kerhon suunnitteluun, myös vanhemmat saavat osallistua tähän.

Tämän jälkeen aloitamme hauska asento nimileikin, jossa menemme piiriin ja jokainen kertoo nimensä ja tekee sen perään jonkun hauskan asennon. Tämän jälkeen muut matkivat asennon ja tervehtivät liisaa:
"Hei, Liisa"

Seuraavaksi tuomme lattialle adjektiivi, verbi ja kuvakortit, joiden avulla lapset saavat yhdessä vanhempiensa kanssa muodostaa kerholle nimen.

Lopuksi nautimme iltapalaa ja keskustelemme kerhosta tulleista ajatuksista. Kerholaiset lähtevät kotiin.

Materiaalit, välineet, tilajärjestelyt, avustavat henkilöt

- Adjektiivi, verbi ja kuvakortit tulostamme itse
- Välineet, tilat ja iltapala ovat perheentalolla valmiina

Huomioitavaa (eriyttäminen, varasuunnitelma, turvallisuus)

- Jos lapsi on levoton, vanhempi voi mennä hänen kanssaan rauhoittumaan toiseen huoneeseen
- Varaleikit
- Noudatamme Perheentalon turvallisuussuunnitelmaa

Toiminnan suunnittelurunko 19.9.2017

Ohjaajat Saara Waldén, Petra Paasikivi	Päiväys 19.9.2017
Suunnitelman hyväksyjä (työpaikkaohjaaja): Kuopion Perheentalo	
Oppi- ja ohjaustuokion nimi/aihe Suomen luonto	
Tavoitteet <ul style="list-style-type: none"> - Yhdessä tekeminen, yhteisöllisyys - Erilaisten kuvataide menetelmien oppiminen - Luoda lapsille esteettinen kokemus - Moniaistisuus - Herätellä luovaa lasta - Värien opettelu ja käyttö 	
Menetelmät <ul style="list-style-type: none"> - Emukelmu- ja kuplamuovimaalaus - Kokonaisvaltainen tarinan kerronta 	

Orientointi ja motivointi <ul style="list-style-type: none"> - Tarinan kerronta, tarinan aikana osallistamme lapsia - Musiikki - Luonto mukana toiminnassa
Tila ja ryhmittely <ul style="list-style-type: none"> - Perheentalon keittiö tiloissa
Toiminnan kulku, vaiheet ja ajankäyttö <ol style="list-style-type: none"> 1) Kerholaiset saapuvat paikalle 2) Kokoonnutaan alkupiiriin, jossa käymme kuulumiset läpi (5min) 3) Kerromme piirissä, mitä tällä kertaa teemme 4) Siirrymme keittiöön eläimen askelin (3&4, 5min) 5) Tarinan aloitus 6) Tarinan aikana värien sekoitus/lapsien osallistaminen 7) Tarinan lopetus (5&6&7, 15min) 8) Ensin teemme elmukelmu maalauksen (10min) 9) Sitten kuplamuovi maalaus (10min) 10) Mitä lapset näkevät maalauksissa (5min) 11) Iltapala ja lopetus (10min)

Toiminnan konkreetti kuvaus/tilanteen eteneminen käytännössä

Aluksi kerholaiset saapuvat paikalle ja riisuvat ulkovaatteet naulakkoihin. Tämän jälkeen he siirtyvät olohuoneeseen alkupiiriin. Alkupiirissä kyselemme mitä lapsille kuuluu ja mitä edellisestä kerhokerrasta jäi mieleen. Piirissä kerromme myös mitä aiomme tehdä tällä kertaa. Siirrymme keittiöön erilaisten eläinten askelin.

Alamme kertoa lapsille tarinaa suomen luontoon liittyen. Tarinan aikana sekoitamme värejä luontoon liittyen (järvi- sininen, metsä- vihreä). Lapset opettelevat värejä ja niiden sekoittamista. Tarinan loputtua otamme esiin maalaustarvikkeet.

Elmukelmu- maalauksessa vanhemmat yhdessä lasten kanssa kaatavat ja roiskivat värejä paperille, kun värejä on tarpeeksi ohjaajat ja vanhemmat laittavat paperin päälle elmukelmua. Lapset painelevat yhdessä vanhempien kanssa kelmun päältä, jolloin värit sekoittuvat kelmun alla. Tämän jälkeen kelmu nostetaan pois (jos aikaa jää, painetaan maalaukset vielä toiselle paperille).

Seuraavaksi teemme saman, mutta kuplamuovia käyttäen. Elmukelmua käyttäessä käytämme sinisiä värejä ja kuplamuovia käyttäessä vihreitä. Sen jälkeen ihastelemme yhdessä lasten kanssa heidän taideteoksiaan. Siirrymme iltapalalle ja keskustelemme lasten ja vanhempien kanssa.

Materiaalit, välineet, tilajärjestelyt, avustavat henkilöt

Perheentalolta:

- Elmukelmu ja kuplamuovi
- Maalit
- Essut
- Kertakäyttölautasia
- Siveltimiä
- Paperia
- Suojaliinat

Lisäksi hankimme itse erilaisia luonnonmateriaaleja.

Huomioitavaa (eriyttäminen, varasuunnitelma, turvallisuus)

- Jos lapsi on levoton, vanhempi voi mennä hänen kanssaan rauhoittumaan toiseen huoneeseen
- Jos lapsia tulee enemmän kerhoon, jaetaan pisteet ja otetaan 3 menetelmä, luonnonmateriaaleilla painanta
- Noudatamme Perheentalon turvallisuussuunnitelmaa
- Vaatteet suojataan essuilla
- Vanhemmat tekevät yhdessä lapsen kanssa
- Värit ovat lapsille turvallisia

Toiminnan suunnittelurunko 17.10.2017

Ohjaajat Saara Waldén, Petra Paasikivi	Päiväys 17.10.2017
Suunnitelman hyväksyjä (työpaikkaohjaaja): Kuopion Perheentalo	
Oppi- ja ohjaustuokion nimi/aihe Leipominen & syksyisten puiden maalaus	
Tavoitteet <ul style="list-style-type: none"> - luoda luottamussuhde lapsiin - yhdessä tekeminen - leipominen, käsillä tekeminen - varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen - lapsen osallistaminen - vanhemman ja lapsen yhteinen harrastus - värien käytön oppiminen - erilaisten maalaustekniikoiden käyttäminen - oman kehon tuntemus 	
Menetelmät <ul style="list-style-type: none"> - leipominen - maalaaminen erilaisin tekniikoin - vanhempilapsi- toiminta 	

Orientointi ja motivointi <ul style="list-style-type: none"> - Lapset innostuvat kun pääsevät syömään oma tekemiä keksejä - Lapsi pääsee itse tekemään "aikuisten juttuja" - Suomi 100- teeman jatkaminen
Tila ja ryhmittely <ul style="list-style-type: none"> - Perheentalon tilat
Toiminnan kulku, vaiheet ja ajankäyttö <ol style="list-style-type: none"> 9) Alku tervehdykset kerromme päivän kulusta (5min) 10) Siirrymme keittiöön, essut päälle, kaikille omat ainekset (5min) 11) leivonta, omat taikinat (äiti+lapsi)(15min) 12) käsien pesu, siivoaminen(5min) 13) Maalaaminen (20-30min) 14) Iltapala, omien leivosten syöminen ja lopetus (10min)

Toiminnan konkreetti kuvaus/tilanteen eteneminen käytännössä

Aluksi kerholaiset saapuvat paikalle ja ohjaamme heidät naulakoille riisumaan ulkovaatteet pois. Istutaan alkupiiriin ja käydään läpi kuulumiset sekä se mitä tänään tehdään.

Sitten siirrymme keittiöön, jossa kaikki pukevut essut päälle. Tarvikkeet on jaettu valmiiksi pöydälle. Lapsi ja vanhempi saavat tehdä yhdessä oman suklaapallotaikinan. Jokainen lapsi ja vanhempi tekevät yhdessä oman taikinansa ja tämän jälkeen vanhemman avulla leivotaan suklaapallot lautasille. Kun suklaapallot ovat valmiita, ne laitetaan jääkaappiin kovettumaan. Tämän jälkeen siistimme tilan ja pesemme kädet huolellisesti.

Suklaapallojen ollessa jääkaapissa (n.30min) maalaamme suomi 100- teemaan liittyviä syksyisiä puita erilaisin tekniikoin. Ensin teemme värikkään puun hyödyntäen tiskiharjaa, tiskiharjalla saadaan kauniita puunlehtiä. Tämän jälkeen kokeilemme tehdä myös muita lapsen omalla kädellä, jotta hän saa erilaisia aistikokemuksia. Lapsi yhdessä vanhempiensa kanssa maalaat kämmenensä ja hieman käsivartta ja painaa paperille puunrungon omasta kädestään. Tämän jälkeen hän alkaa tehdä syksyisillä väreillä lehtiä puuhun omilla sormen päillä.

Kun taideteokset ovat valmiita laitamme ne kuivumaan ja lapset saavat käydä ihastelemassa niitä.

Illan kohokohtana lapset pääsevät maistelemaan oma tekosia suklaapalloja iltapalan yhteydessä.

Materiaalit, välineet, tilajärjestelyt, avustavat henkilöt

- Välineet, tilat ja iltapala ovat perheentalolla valmiina
- Leivonta tarpeet
- Essut
- astiat
- maalit
- tiskiharjat
- paperit
- tussit
- alustat

Huomioitavaa (eriyttäminen, varasuunnitelma, turvallisuus)

- Jos lapsi on levoton, vanhempi voi mennä hänen kanssaan rauhoittumaan toiseen huoneeseen
- Olemme varmistaneet, ettei kerholaisilla ole allergioita
- Noudatamme Perheentalon turvallisuussuunnitelmaa